

Slovenský pohrebák

magazín nielen pre profesionálov

I / 2011

Publikované pod záštitou Slovenskej asociácie pohrebných a kremečných služieb.

**Súdne lekárstvo tajomstva zbavené
Kamenárske zastavenie
Dezinfikujeme po úmrtí
Sakrálna hudba a smútočné obrady
Krematórium očami jeho tvorcu po 42 rokoch**

EDITORIÁL

*Život sa podobá moru
chvíľu je pokojný
chvíľu je búrlivý
ale vždy je krásny.*

Ladislav Stríž

*zakladateľ portálu,
predseda Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb.
Odborník na problematiku pohrebníctva. Predseda redakčnej rady.*

Vážení priatelia, čitatelia

Dostáva sa vám do rúk magazín, ktorý je svojím obsahom veľmi špecifický. Na rozdiel od iných špecializovaných publikácií, ktoré sú zväčša zamerané na úzku skupinu ľudí, na ich záujmy a koničky, na rôzne oblasti spoločenského a politického života, náš časopis sa svojím obsahom dotýka každého z vás. Hovorí o problematike, ktorá čas od času zasiahne do života každého jednotlivca. Zaoberá sa témami, ktoré súvisia s bežnými udalosťami tak ako ich prináša čas. Viem, pred niektorými situáciami človek radšej zatvára oči, vytesňuje ich zo svojej mysle, odsúva ich do úzadia. Napriek tomu sa tieto javy vracajú s pravidelnosťou pravidelnejšou, než je komu milé. Nebojme sa o týchto témach hovoriť a diskutovať.

Dôstojnosť telesného ľudského života nekončí jeho koncom. Ostáva. Aby tomu tak bolo, o to sa starajú stovky ľudí, ktorí tomuto povolaniu zasvätili svoj život. Práve títo ľudia majú vo svojom srdci hlboko zakorenenú úctu k životu. Tak ako ju prejavujeme a vyzdvihujeme pri jeho zrode, tak mu patrí i pri jeho konci. Dôstojný a pietny akt rozlúčky zmierňuje bolesť, pozdvihuje kult života nad piedestál smrti napriek tomu, že smrť si život berie.

Žiaľ, bolo tu obdobie, kedy sa do tejto sféry, nazval by som to poslanie, zamiešali jednotlivci, pre ktorých bol odchod našich blízkych iba príležitosťou k podnikaniu a dobrému kšeftu. V porevolučných časoch, kedy nebola táto oblasť podnikania riadne legislatívne ošetrená, pretože bolo treba prijímať iné dôležitejšie zákony, im skutočne kvitla pšenička. Vznikali garážové firmy, regulárny konkurenčný boj sa vtedy dal prirovnať k mafiánskemu boju o teritórium, ako sme to mali možnosť poznať z americkej literatúry.

Našťastie i v tomto smere sa už podaril nastoliť poriadok, ktorý v konečnom dôsledku vnáša do činnosti okolo pohrebničtva regule, a tak poskytovateľ i objednávateľ si je dnes svojimi právmi i povinnosťami už istý.

Dlho sme uvažovali nad názvom magazínu. Do úvahy pripadalo množstvo tých symbolických, ktoré by iste mohli korešpondovať s jeho obsahom. Napokon vyhral názov Slovenský pohrebák. Na každej dedine, obci i v meste bol od nepamäti inštitút hrobníka, pohrebáka a ľuďom to pripadalo absolútne normálne. Boli to vážení ľudia, ktorí svojej práci venovali to, čo by mal každý človek dávať i tej svojej dnes. Dušu a cit. Tak ako ja, i naša redakčná rada, chce do magazínu dávať to, čo všetci tí praví hrobníci a pohrebáči storočia pred nami.

Verím, že okrem článkov, ktoré pomôžu pri poznávaní práv a povinností, nájdete v našom magazíne poučenie, novinky, zaujímavosti zo sveta i z domova a v neposlednom rade odpovede na vaše otázky. Chcem, a tu hovorím za všetkých, ktorí sa na obsahu magazínu podieľajú, nielen slovenské pohrebničtvo zviditeľňovať vo svete, ale v prvom rade prinášať svetlo do tabuizovanej časti spoločenského diania s poukazovaním na všetky aspekty tejto problematiky práve preto, že sa dotýka každého z nás.

Neostáva mi nič iné, ako dúfať, že snaha nás všetkých, redakčnej rady i extérnych spolupracovníkov sa stretne s pozitívnym ohlasom u vás, čitateľov. V tom prípade by sa naplnili naše ciele a predstavy, aby tento nový magazín prinášal prospech každému jeho čitateľovi.

Ladislav Stríž, majiteľ, predseda Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb

Slovenský Pohrebák Prvý magazín na Slovensku špecializovaný na oblasť pohrebničtva • Vychádza štvrťročne, ročník 1, číslo 1, marec 2011 • Vydavateľstvo SAPaKS, Slovenská asociácia pohrebných a kremačných služieb, Trojičné námestie 12, 821 06 Bratislava, e-mail: sapaks@sapaks.sk • Redakcia: Ladislav Stríž, Mgr. Marcela Virágová, PhDr. Igor Haraj, PhD., Mgr. Zuzana Voštenáková, Bc. Zuzana Dinková, Pavel Ondera • Adresa redakcie: Trojičné námestie 12, 821 06 Bratislava, fax: 02/452 480 71, 0903 716 024, e-mail: slovensky@pohrebak.sk • Internetová forma: www.slovenskypohrebak.sk • Grafická úprava/layout Lýdia Vercholáková • Foto obálka: Pavel Ondera • Tlač: INTER PRINT spol. s r.o., Vajnorská 135, 832 37 Bratislava • Evidovaný MK SR č. EV 4257/11

OBSAH ČÍSLA

- 3 Príhovor Ladislav Stríž
- 5 Matrika - História matrík
- 6 Socialistické pohrebníctvo očami pamätníka
- 8 V novom roku s novým zákonom č. 131/2010 Z.z. o pohrebníctve
- 9 Kamenárstvo ARABONA
- 10 Určíte vášho dediča závetom
- 12 Ferdinand Milučký – krematórium
- 16 Patent na úspech
- 18 Sakrálna hudba a smútočné obrady
- 20 Vyhodnotenie ankety za mesiac december 2010
- 21 Memento 2010 Varšava
- 22 Dezinfikujeme po úmrtí
- 24 Súdne lekárstvo tajomstva zbavené
- 26 Príspevok na pohreb
- 27 AUTO M+V, s.r.o.
- 28 Kamenárske zastavenie
- 29 Dom smútku Tomášov
- 30 HEKO – SDS Drevársko obchodná spoločnosť so sídlom v Oravskej Polhore
- 32 Virtuálne cintoríny už nie sú hudbou budúcnosti
- 33 Sortiment pre pohrebné služby
- 33 Vyhodnotenie ankety za mesiac január 2011
- 34 Pamiatky zo záhrobia – TOPA
- 35 Karsol Slovakia

Všetky články, ktoré tvoria obsah magazínu Slovenský Pohrebák boli ich poskytovateľmi autorizované a ako na také sa na nich vzťahuje zákon č. 618/2003 Z.z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom. Nie je možné ich ďalej publikovať bez písomného súhlasu autorov.

Fotografie použité v magazíne podliehajú ochrane v zmysle zákona č. 618/2003 Z.z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom. Nie je možné ich ďalej publikovať bez písomného súhlasu autora.

V prípade akýchkoľvek požiadaviek a otázok súvisiacich s touto problematikou, kontaktujte redakciu.

Matrika

História matrik

Bc. Zuzana Dinková

Vôbec prvé zmienky o snahe vedenia matrik, resp. záznamov, ktoré zodpovedajú matrikám sú už z roku 1139. Až na začiatku 17. storočia sa postupne začali matriky zavádzať na všetkých farách, hovoríme teda o cirkevných matrikách. Najskôr to bola kniha pokrstených, dnešná kniha narodení, kniha sobášených, dnešná kniha uzavretia manželstva a kniha zomrelých, dnešná kniha úmrtí.

V druhej polovici 17. storočia sa matriky viedli takmer na všetkých farnostiach. Spočiatku boli do katolíckych matrik zapisovaní aj evanjelici až neskôr sa vytvorili evanjelické matriky, gréckokatolícke a židovské matriky. Rozširovanie matrik pokračovalo i v nasledujúcich rokoch. Najväčší rozmach dosiahli za vládnutia Márie Terézie a Jozefa II. Ich rozširovaním sa zvýšil aj záujem štátu o ne. Bolo vydané množstvo nariadení. Najznámejšie bolo nariadenie Márie Terézie z roku 1769 o ochrane cirkevných matrik pokrstených. Farári boli povinní ich dobre opatrovať a nikomu nesmeli vydávať ich originál. Prísna ochrana matrik platí stále, vidieť rodný, sobášny a úmrtň list, alebo nahliadnuť do matrik je možné iba osobám, ktorých sa údaje týkajú alebo jeho najbližším príbuzným. Má to svoj význam, lebo identita človeka je nenahraditeľná a dá sa zneužiť.

Predmetom intenzívnejšieho záujmu štátu o matriky je 19. storočie. V roku 1894 boli zavedené štátne matriky. Zoštátnením matrik, cirkevné matriky síce stratili charakter úradných kníh a viedli sa už len pre vnútornú potrebu cirkvi, ale ponechala sa im hodnovernosť a dôkazná sila. Zriadili sa matričné obvody. Občania mali oznamovaciu povinnosť hlásiť narodenie, sobáše alebo úmrtie. Až v roku 1950 sa zaviedol jednotný systém vedenia štátnych matrik. Všetky cirkevné matriky, ktoré mali charakter verejnoprávnych kníh a boli vedené na Slovensku do roku 1895, boli vyhlásené za majetok štátu.

Veľa matrik, ktoré môžeme nazvať klenotom národa sa z rôznych príčin nezachovalo, hlavne tých najstarších a je to veľká škoda. Najviac strát bolo v dôsledku sťahovania, požiarov, povodní, prenasledovania, ale najmä za vojny.

Užitočná matrika dnes

Matrika je štátna evidencia o osobnom stave fyzických osôb, ktoré sa narodili, uzavreli manželstvo alebo zomreli na území Slovenskej republiky, a štátnych občanov Slovenskej republiky, ktorí sa narodili, uzavreli manželstvo alebo zomreli v cudzine. Takto to cituje zákon č. 154/1994 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Matriku vedie obec v hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave a v meste Košiciach mestská časť.

Na vykonanie zápisu úmrtia je oprávnený príslušný matričný úrad, v ktorom obvode osoba zomrela, alebo sa našla, nie podľa posledného trvalého pobytu, ako si niektorí občania myslia. Napr. ak mal nebohý trvalý pobyt v Trenčíne, bol z určitých dôvodov, či súkromných, služobných alebo zdravotných v Bratislave a bohužiaľ ho stihla táto nešťastná udalosť, v takom prípade úmrtň list a žiadosť o pohrebné dostanú pozostalí z príslušného matričného úradu v Bratislave. Túto skutočnosť treba vedieť, aj vtedy, ak si pozostalí vybavujú odpis úmrtň listu aj po niekoľkých rokoch, napr. kvôli obnovenému dedičnému konaniu.

• Matrika vám pomôže aj pri zahájení prvého dedičného konania po nebohom. Ako?

Zo zákona si plní ohlasovaciu povinnosť, to znamená, že podľa posledného trvalého pobytu nebohého, je povinná neodkladne zaslať oznámenie o úmrtí na príslušný súd, ktorý prideluje zahájenie dedičného konania notárom. Notári vám písomne oznámia začiatok dedičného konania. Užitočné je vedieť, že ak do šiestich mesiacov písomné oznámenie nedostanete, je potrebné sa informovať na príslušnom súde a to predložením úmrtň listu nebohého.

Matrika vám pomôže aj pri odovzdaní občianskeho preukazu a tým aj pri vyradení zomrelého z Centrálnaj evidencie obyvateľov Slovenskej republiky, ale o tom až v ďalšom pokračovaní.

Pavel Ondrej BACKA

Socialistické pohrebníctvo očami pamätníka

Pracoval v bratislavskej pohrebnej službe pod hlavičkou ZARES od roku 1976 až do nežnej revolúcie. Počas trinástich rokov prešiel viacerými funkciami, do dôchodku odchádzal z pohrebnej služby na ulici Čsl. armády ako jej vedúci. Dnes žije v penzióne pre seniorov v Bratislave. Vybrali sme sa za ním s priehrástím otázok.

● Nebývalo zvykom, zvlášť za doby budovania socializmu, že človek mal tri mená. Ako ste k tomu tretiemu prišli?

Moja rodina, podobne ako ostatné na Slovensku v tej dobe, bola hlboko veriaca. Vzápätí po narodení nasledoval krst, chybou bolo, že otecko v čase môjho príchodu na svet bol na manév-roch a tak veci okolo krstu zobral do ruky môj starý otec Ondrej. Ako inak, meno som dostal práve po ňom. Manévry vtedy trvali oveľa dlhšie, a tak keď sa otec po mesiacoch vrátil, ostal v šoku. U nás bolo zvykom, že mená určoval muž v rodine a otec chcel túto výsadu využiť. Neostávalo mu však už nič iné, ako prideliť mi meno podľa seba na matrike. A tak v dokumentoch z fary som mal meno Ondrej a na úradoch Pavel. O tejto kuriozite som sa dozvedel až o dvadsať rokov, kedy pred vyradením z vojenskej akadémie bolo potrebné predložiť kópiu rodného listu.

● Dali ste sa teda na vojenskú dráhu. Koľko rokov ste boli v armáde?

Plných 22 rokov! Po absolvovaní Vojenskej akadémie v Hrani-ciach na Morave, v skutočnosti začala moja vojenská kariéra v roku 1951 v Liptovskom Mikuláši. Život dôstojníka nebola prechádzka ružovým sadom, aj keď sme požívali istých výhod, napokon vžalo za svoje aj moje manželstvo. Z Mikuláša, cez letisko Mokrad, Banskú Bystricu, Zvolen, Piešťany, letisko Žatec, Hradec Králové som napokon v roku 1968 zakotvil v Bratislave na vojenskej škole Jána Žižku z Trocnova. Škola bola v tesnom susedstve PKO, kde dr. Gus-táv Husák na jednom zo svojich prejavov sľuboval jej zrušenie, čoho po pár mesiacoch aj dosiahol. Školu z Lafranconi premiestnili do Banskej Bystrice a tak som tam požiadal o prepustenie z činnej služby. Po istých peripetiách (búrliivé obdobie 1968-9), som dosiahol svoje a moja žiadosť bola akceptovaná.

● Potom ste teda nastúpili do bratislavskej pohrebnej služby?

Nie, tak rýchlo to nebolo. Aj keď to znie neuveriteľne, veď za socializmu musel každý pracovať, nedarilo sa mi zohnať pracovné miesto. Napokon ma prijali do Dopravného podniku ako vodiča trolejbusu. Po troch rokoch preradili na autobusy. Prišli zdravotné problémy súvisiace s prácou vodiča a tak som

v roku 1976 odišiel z DP mesta Bratislavy. Po dvoch mesiacoch som nastúpil u Pohrebnej služby do ZARES-u.

● Aké boli Vaše začiatky?

Ešte musím podotknúť, že to bolo v temných časoch norma-lizácie, kedy sa každý bál o svoje miesto a tak ani nástup k pohrebákovi nebol bez komplikácií. Ako bývalý dôstojník armády a člen strany som vzbudzoval obavy. Dva mesiace váhal dr. Bezák, či ma prijať, koketoval s myšlienkou, že som mohol byť nasadený špicel ŠTB.

● A boli ste v spolupráci s ŠTB?

Nie, nikdy.

● Na akú pozíciu ste nastúpili?

Bola to zvláštna funkcia. Volalo sa to inšpektor obradov. Keďže pohrebne obrady a samotné uloženie do hrobu vykoná-vali zväčša pracovníci pridelení priamo na cintorínoch, inšpek-tor mal za úlohu dohliadať a hlásiť všetky omyly, správanie sa personálu a pod.

● Takže ste mal byť vlastne detektívom?

Niečo také. Aj keď moja práca by sa rovnako dala nazvať špiclovaním, bol som ako dôstojník zvyknutý rozkazy vykonávať bez ohľadu na dopady. Aby ste pochopili, že ani cúvnuť nebolo kam, len doplním, že som bol upozornený ostatnými spolupra-covníkmi, že riaditeľ na tieto obrady vyšle aj iného inšpektora, aby sa presvedčil o mojej dôveryhodnosti.

Mojou prvou úlohou bolo dozrieť na obrad konajúci sa na Martinskom cintoríne. Všetko prebiehalo tak ako malo. Na záver sa stretol objednávateľ pohrebu s nosičmi a do ruky jedného z nich vopchal bankovečku. Ten otvoril ruku, pozrel na hodnotu a celkom nahlas sa ohradil: „Prepáčte, ale my zme štyrééé“. A tak do ruky putovala ďalšia bankovka. Neda-lo sa nič robiť, vo svojom hlásení som túto udalosť spomenul. Onedlho nahradili nosičov na cintorínoch v rámci brigád vy-sokoškoláci.

● Boli ste i pri stavbe ružinovského cintorína?

Áno, jeho výstavba trvala asi 7 rokov. V jednej z vyvlastnených vĺ pri budúcom cintoríne sme mali sídlo. Volali sme to na po-pud riaditeľa, základňa. Každý pondelok ráno sa konala „výrob-ná porada“ (smiech), predstavte si, výrobná ... nič sme nevyrá-bali ... Zadal sa úlohy a o týždeň sme podávali report o ich splnení.

● Povedzte nám viac, ako to bolo s fámou, že na tomto cin-toríne sa bude pochovávať postojáčky?

Bola to skutočne fáma. Hádám ju vymyslel vtipkár, ktorý by takto riešil nedostatok priestoru. Ten pred začiatkom vý-stavby cintorína v Ružinove bratislavským cintorínom skutočne chýbal. Začali byť preplnené, a ak prihladáme na tleciu dobu,

neboli vyhlídky, že by ešte niekedy v budúcnosti stačili potrebám mesta. Lokalita pre nový cintorín tiež nebola vybraná najvhodnejšie. Podložie tvorí piesok so štrkom. Susedstvo s Malým Dunajom spôsobuje kolísajúcu hladinu spodných vôd viac ako kde inde. Na základe týchto skutočností dostal cintorín štatút pochovávať do dvojhlbky (220cm), a čo bolo značne obmedzujúce, zákaz stavať pomníky a náhrobky. Tento bod štatútu museli neskôr zrušiť, veď v našich krajoch je zvykom stavať pomníky, ba povedal by som je to priam povinnosťou pozostalých.

● Kedy začal cintorín fungovať?

Ružinovský cintorín bol otvorený až po siedmych rokoch od začatia výstavby. Iste, dalo by sa to stihnúť aj za tretinový čas, no nezabúdajte, bol čas budovania socializmu, vtedy sa stavby bežne stavali celé desaťročia. Pamätám si na jeho otvorenie. Ako prvá bola pochovaná nejaká babička. Pohreb vysluhoval aj kňaz, konkrétne katolícky. Okrem neho sa na pohrebe zúčastnila delegácia zástupcov mesta vedená námestníkom primátora Bratislavy, vedenie ZARES-u, všetci správcovia cintorínov z celej Bratislavy. Ešte pred samotným obradom sa niektorý z nich obrátil na katolíckeho farára s požiadavkou, či by cintorín nevysvätil. Prečo nie? A tak za prítomnosti tých najväčších ateistov, ktorí ani nemukli, farár symbolicky pokropil zem cintorína na všetky svetové strany. Po obrade, keď pozostalí odišli, nasledovalo malé pohostenie v novom Dome smútku, samozrejme, strieľalo šampanské, gratulovalo sa, prisľubovali odmeny.

● Podíme k samotným pohrebom. Koľko vtedy vyšlo pozostalých pochovanie svojho blízkeho, zaujíma nás tá najmenšia cena.

Najlacnejší pohreb sa dal vykonať v lamačskom krematóriu, ktoré slúži od roku 1968. V prípade klasického pohrebu, kedy môže byť rakva otvorená, pozostatky sú v dobrom stave, nekontaminované žiadnou chorobou, sa dala objednať rakva Fláder, za 440,- Kčs. Samotný pohreb tak vyšiel na 1200,-Kčs. Pravda, i vtedy sa dali zakúpiť drahé rakvy z lešteného duba, výrobcov bolo na Slovensku viacero, buď výroba spadala pod pohrebnú službu toho či onoho mesta, alebo ich vyrábali v rámci tzv. pridruženej výroby.

● Keďže ste pôsobili v Hlavnom meste, nevyhli ste sa ani štátnym pohrebom, aké boli rozdiely medzi nimi a tými občianskymi?

Prvý štátny pohreb čo si pamätám bol po úmrtí Laca Novomestského, obrad sa konal v bratislavskej Redute a následne v krematóriu. Prakticky každý ďalší, sa pripravoval a prebiehal podobne, s malými odchýlkami. Na samom začiatku bola ustanovená komisia, ktorá zostavila scénar. V ňom sa prihliadalo na závet zosnulého, na jeho spoločenskú dôležitosť, oblasť v ktorej pôsobil a dopad, ktorý bude mať samotné prevedenie pohrebu na obyvateľstvo, kompetentné orgány či dokonca vládu, na ohlasy, ktoré môžu prísť zo zahraničia v rámci RVHP. Vypracovaný scénar sa odoslal príslušnému vedeniu strany (niekto z nadriadeného orgánu KSS bol aj členom komisie), ktorá ho svojimi cestičkami postúpila verejnej bezpečnosti a ŠTB. Po jeho schválení, sa oslovili zainteresované zložky a jednotlivci, pohreb sa mohol začať. Samozrejme, každý z nás vedel, že počas obradu bude nad nami bdiť ostré oko jak tajnej polície, tak špiclov z komunistckej strany. Každé zlyhanie prešlap, či nedajbože provokácia, by mohla mať pre nás osobne neblahé existenčné dopady.

● Vyskytli sa nejaké problémy?

Chvalabohu, nie. Aj keď neraz sme mali k tomu veľmi blízko. Trpeli sme napríklad pri pohrebe Andreja Plávku v Slávičom

údolí. Nad hrobom mala spievať pani Lajčiaková pieseň Kýčera, Kýčera... ktorú si umelec za svojho života vybral a uviedol v záveti. Na cintoríne boli bežné výpadky elektriny v dôsledku zastaralého transformátora. Šťastie však stálo pri nás, a tak pieseň zaznela tak ako mala.

● A čo ďalšie štátne pohreby?

Môžem spomenúť pohreb tragicky zosnulej manželky dr. Gustáva Husáka. Trendom, ktorý presadzovala strana, bolo pochovávať spôsobom kremácie, ktorá mala v konečnom dôsledku úplne nahradiť klasický spôsob. Napriek tomu, že Husák bol jej predstaviteľom, vybral si v tomto prípade klasiku uloženia pozostatkov svojej ženy. Pohreb prebehol tak ako mal, a tak dr. Gustáv Husák prišiel osobne za riaditeľom Bezákom podakovať mu za hladký priebeh a pozvať všetkých pracovníkov, ktorí sa na pohrebe podieľali k malému pohosteniu. Až tak malé nebolo, konalo sa v známom hoteli Savoy na Hviezdoslavovom námestí.

● Povedzte, prišlo pri týchto smutných chvíľach i k veselým okamihom?

Samozrejme, a neraz. Musím však podotknúť, že smiešne boli až po istom čase, v okamihu kedy sa stali, by sa v nás nikto krvi nedorezal. Jednu som zažil v bratislavskom krematóriu, na pohrebe nemenovaného známeho umelca. Podobne ako to majú tieto celebrity vo zvyku i on si v záveti určil pieseň, ktorú mu majú na jeho poslednej ceste zahrať. Bola to jedna z árií diela Bedřicha Smetanu. Po jej odznení nastal okamih ticha, rakva sa prepádala dolu a v tom sa z reproduktorov ozvalo: „Proč bychom se netešili“ ... Prítomný kolega organista okamžite zariadenie vypol, no blamáž bola na svete...

ilustračné foto

● Čo by ste na záver odkázali prevádzkovateľom cintorínov a ľuďom, ktorí sa o posledné veci v živote človeka starajú v súčasnosti?

Tak ako za našich čias, i dnes musia mať na mysli pozostalých a úctu k pozostatkom človeka. V tejto brandži sa viac ako kde inde hľadí na bolesť, veď smrť sa dotýka každého z nás. My sme pracovali v podmienkach, ktoré ani zďaleka neposkytovali toľko priestoru a možností ako tie dnešné. Všetky treba využiť na to, aby sa vzdal hold končiacemu životu, aby sa dôstojne zakončila aj tá posledná cesta. Len spokojnosť pozostalých pre ktorých urobíte maximum je merítkom toho, či sa vám to podarilo, ukončil rozhovor Pavel Backa.

Vonku sa zmráka, končíme naše dnešné stretnutie a so želaním pevného zdravia sa lúčime stiskom rúk.

Za redakciu Slovenský pohrebák sa zhovárali Ladislav Stríž, Pavel Ondera. Použité fotografie Pavel Ondera a archív Miroslava Veselého

V novom roku s novým zákonom č. 131/2010 Z z. o pohrebníctve

Prečo bolo nutné zmeniť zákon č. 470/2005 Z. z. o pohrebníctve a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov

Po prijatí zákona č. 470/2005 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť dňa 1. novembra 2005 z praxe vyplynuli problémy s aplikáciou niektorých jeho ustanovení, a to najmä v oblasti ochranných pásiem, nakladania s ľudskými pozostatkami v zdravotníckych zariadeniach, pri odovzdávaní ľudských pozostatkov pohrebnej službe, ale aj pri pochovávaní na pohrebiskách.

Právny stav priniesol časté konflikty medzi prevádzkovateľmi pohrebných služieb navzájom, medzi prevádzkovateľmi pohrebných služieb a prevádzkovateľmi pohrebísk a konflikty medzi zdravotníckymi zariadeniami a pohrebnými službami. Tieto konflikty priniesli neriešiteľné situácie pre pozostalých. Dochádzalo k nadbytočným prevozom mŕtvych, ktoré boli v konečnom dôsledku vyúčtované pozostalým. Situácia umožňovala zvýhodnenie jednej skupiny prevádzkovateľov pohrebných služieb na úkor inej skupiny živnostníkov poskytujúcich tieto služby. Za tejto situácie síce došlo k úspore výdavkov v zdravotníckych zariadeniach, ale zneužívanie takmer monopolného postavenia na trhu prinieslo neprimerané ceny za jednotlivé úkony. Dozorné orgány riešili časté sťažnosti v tejto oblasti, často krátko bez výsledku, lebo zákon mal vážne nedostatky. Závažnou otázkou boli aj ustanovenia o ochrannom pásme, ktoré neumožňuje stavať žiadne budovy v blízkosti pohrebiska, čo mnohí majitelia pôdy kritizujú najmä v zahustených zónach.

Národná rada Slovenskej republiky dňa 3. marca 2010 v treťom čítaní schválila vládny návrh zákona o pohrebníctve, ktorý nahrádza zákon č. 470/2005 Z. z.

Nový zákon č. 131/2010 Z z. o pohrebníctve (ďalej len „zákon o pohrebníctve“) nadobudol účinnosť 1. januára 2011 a odstraňuje nedostatky predchádzajúceho právneho stavu.

Zákon o pohrebníctve spresňuje a zosúladzuje všeobecné práva a povinnosti každého subjektu v súvislosti s dôstojným zaobchádzaním s ľudskými pozostatkami a s ľudskými ostatkami

Z toho dôvodu, že v ústavných zariadeniach a zariadeniach sociálnych služieb dochádza často k úmrtiam bolo potrebné, aby zákon o pohrebníctve upravoval aj povinnosti týchto zariadení pri zaobchádzaní s ľudskými pozostatkami. Zákon ukladá týmto zariadeniam úmrtie včas oznámiť príbuzným a ak niet takých, tak príslušnej obci, takéto oznámenie zaznamenať do zdravotnej dokumentácie a tiež povinnosť poučiť o hradení nákladov spojených s uložením ľudských pozostatkov v zariadení. Takýto postup je stanovený z dôvodu zabezpečenia dostatku času pre obstarávateľa pohrebu na výber pohrebnej služby a zabezpečenie pohrebu. Právo obstarávateľa pohrebu na prevzatie mŕtveho tela nemôže byť spochybňované.

Najvýznamnejšou zmenou, ktorú zavádza zákon o pohrebníctve je povinnosť pre poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, a to

a) ľudské pozostatky sú mŕtve ľudské telo,
b) ľudské ostatky sú ľudské pozostatky po pochovaní,
c) pohrebná služba je súhrn opatrení, ktoré sú potrebné na zabezpečenie včasného prevzatia ľudských pozostatkov a ľudských ostatkov vrátane poskytnutia zdravotnej starostlivosti, prevzatia, prenosu, úpravy ľudských pozostatkov a ľudských ostatkov, je osoba, ktorá sa preukáže oprávnením na prevzatie a opätovné pochovanie ľudských pozostatkov a ľudských ostatkov je osoba, ktorá sa preukáže oprávnením na prevzatie a opätovné pochovanie ľudských pozostatkov a ľudských ostatkov, ktoré sa umyvá, nie, kómuje a úpravu, ktoré sa robia do alebo ručičkami,
g) balzamovanie je úprava ľudských pozostatkov a ľudských ostatkov, ktorou sa zabezpečuje zachovanie ľudských pozostatkov a ľudských ostatkov, ktoré sa umyvá, nie, kómuje a úpravu, ktoré sa robia do alebo ručičkami,
h) konzervácia je úprava ľudských pozostatkov a ľudských ostatkov, ktorou sa zabezpečuje zachovanie ľudských pozostatkov a ľudských ostatkov, ktoré sa umyvá, nie, kómuje a úpravu, ktoré sa robia do alebo ručičkami,
i) ľudské pozostatky, obvyčajne spojený s obradom,
j) spoločné je spálenie ľudských pozostatkov alebo ľudských ostatkov v krematóriu,
k) krematórium je budova alebo zariadenie určené na spálenie ľudských pozostatkov vrátane poskytnutia zdravotnej starostlivosti a ľudských ostatkov vrátane poskytnutia zdravotnej starostlivosti a ľudských ostatkov, ktoré sa umyvá, nie, kómuje a úpravu, ktoré sa robia do alebo ručičkami,
l) obstarávateľ pohrebu je osoba, ktorá sa preukáže oprávnením na prevzatie a opätovné pochovanie ľudských pozostatkov a ľudských ostatkov, ktoré sa umyvá, nie, kómuje a úpravu, ktoré sa robia do alebo ručičkami,
m) pohrebnisko je chodba, pohrebná urnová hrobová línia a výstavba,
n) cintorín je pohrebnisko určené na pochovanie,
o) krematorium je miesto na pohrebnisku, ktoré slúži na skladanie urny a popolom do oddeľných, uzavretých miest na uloženie urny a popolom,
p) urnový hrob je miesto na pohrebnisku na uloženie s pohrebných ľudských pozostatkov alebo ľudských c

povinnosť uložiť ľudské pozostatky do chladiaceho zariadenia, a ak nemá zdravotnícke zariadenie takéto chladiace zariadenie vo vlastnom zariadení, uložiť ich vo vyčlenenej miestnosti na dočasné uloženie mŕtvych vo vlastnom zariadení je však stanovená len pre poskytovateľa zdravotnej starostlivosti. Z čoho evidentne vyplýva, že poskytovateľ sociálnych služieb nie je povinný takúto miestnosť zriaďovať.

Zákon o pohrebníctve rozdelil jednoznačne činnosti medzi prevádzkovateľov pohrebných služieb a prevádzkovateľov pohrebísk. Rozsah činnosti sa ustálil z dôvodu nejasností a problémov, ktoré sa vyskytli v praxi. Zákonodarcu ponechal prevádzkovateľovi pohrebiska len činnosti, ktoré sú spojené so „zemnými prácami“ a vynechal činnosti, ktoré sa vzťahujú na manipuláciu s ľudskými pozostatkami alebo ľudskými ostatkami. Tieto činnosti ponechal len pohrebným službám. Z činnosti prevádzkovania pohrebiska bolo vynechané pochovávanie, ktoré bolo dané do činnosti pohrebných služieb už spomenutého z dôvodu.

Ďalej zákon o pohrebníctve ustanovuje povinnosť umožniť vstup prevádzkovateľom pohrebných služieb na pohrebiská na účel vykonania pohrebných služieb podľa vôle a objednávky obstarávateľa pohrebu. Týmto ustanovením sa splnili požiadavky Protimonopolného úradu Slovenskej republiky. Zákon o pohrebníctve zdôrazňuje právo obstarávateľa pohrebu na možnosť výberu pohrebnej služby, k čomu boli vytvorené podmienky aj vyčlenením miestnosti pre dočasné uloženie mŕtvych v zariadeniach, kde došlo k úmrtiu.

Ochranné pásma zákon o pohrebníctve rieši, ktoré budovy je možné postaviť pri existujúcich pohrebiskách. Ide o budovy, ktoré boli schválené v územných plánoch a v územnom konaní pred 1. novembrom 2005. Zákon pamätá aj na budovy, ktoré boli postavené v ochrannom pásme pred 1. novembrom 2005. Tieto budovy zostanú zachované.

Rovnako sú upravené aj ochranné pásma krematórií.

• Aké povinnosti má poskytovateľ zdravotnej starostlivosti, ak dôjde k úmrtiu?

- ponechať mŕtve telo po dobu dvoch hodín od úmrtia na lôžku. Mŕtve telo je nutné ponechať od momentu určenia smrti na lôžku a nemanipulovať s ním, respektíve v tejto dobe ho neprevážať. Ide o opatrenie, ktoré vyplýva z medicínskych poznatkov,

- oznámiť bezodkladne úmrtie osoby blízkej osobe mŕtveho, ak takých osôb niet, úmrtie sa oznamuje obci príslušnej podľa miesta trvalého pobytu. Ak nemožno zistiť miesto trvalého pobytu mŕtveho, úmrtie sa oznamuje obci, v ktorej došlo k úmrtiu.

Blízkou osobou sa rozumie príbuzný v priamom rade, manžel, súrodenec a iné osoby v pomere rodinnom alebo obdobnom sa pokladajú za osoby sebe navzájom blízke.

V praxi sa pri prijatí do zdravotníckeho zariadenia, resp. do sociálneho zariadenia nahlasuje personálu osoba, ktorej sa v prípade potreby poskytujú informácie o osobe, ktorá bola prijatá do uvedeného zariadenia.

Meno, priezvisko a kontakt tejto osoby sa zapisuje zo zdravotnej resp. inej dokumentácie, ktorá sa vedie o osobe, ktorá je prijatá do zdravotníckeho zariadenia.

V prípadoch, keď osoba nemá resp. neuvedie blízku osobu, ktorej sa majú oznamovať dôležité informácie, vstupuje namiesto takejto osoby obec.

- viesť záznam o oznámení úmrtia blízkej osobe alebo obci, po bezodkladnom oznámení smrti, je zodpovedná osoba, ktorá je poverená na takéto oznámenie od poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, resp. poskytovateľa sociálnych služieb po oznámení tejto skutočnosti vyplní záznam o oznámení úmrtia.
- vydať bezodkladne ľudské pozostatky obstarávateľovi pohrebu alebo ním poverenej pohrebnej službe. Ľudské pozostatky je poskytovateľ zdravotnej starostlivosti, resp. poskytovateľ sociálnych služieb povinný vydať len obstaráva-

teľovi pohrebu, teda osobe, ktorá disponuje listom o prehliadke mŕtveho a štatistickým hlásením o úmrtí alebo pasom pre mŕtvolu. Ak pri preberaní ľudských pozostatkov nie je obstarávateľ pohrebu osobne, môže pre tento prípad poveriť pohrebnú službu, ktorá prevezme ľudské pozostatky.

- viesť záznam o odovzdaní ľudských pozostatkov. Pri odovzdaní ľudských pozostatkov je poskytovateľ zdravotnej starostlivosti resp. poskytovateľ sociálnych služieb povinný viesť pri odovzdaní ľudských pozostatkov záznam.
- zabezpečiť, aby sa v zdravotníckom zariadení a zariadení sociálnych služieb a v ich areáloch neponúkali, nepropagovali a neposkytovali informácie o pohrebných službách. Štatutárny zástupca zdravotníckeho zariadenia resp. sociálneho zariadenia je povinný zabezpečiť aby zamestnanci týchto zariadení nepropagovali, neponúkali, pohrebné služby v týchto zariadeniach. Tento zákaz je možné zabezpečiť vnútornými predpismi, ktoré vydá zdravotnícke zariadenie resp. sociálne zariadenie.

(4) Fyzická osoba – podnikateľ a právnická osoba („prevádzkovateľ pohrebiska“), je povinná viesť evidenciu pohrebiska, ktorá obsahuje:

- a) evidenciu hrobových miest, ktorá obsahuje:
 - i) meno, priezvisko a dátum úmrtia
 - ii) dátum uloženia ľudských pozostatkov do miesta a hĺbky pochovania,
 - iii) záznam o nebezpečnej chorobe, akežto hroby, bol nakazený nebezpečnou chorobou,
 - iv) meno, priezvisko a adresu miesta obce, ak je nájomcom obce,
 - v) dátum uzavretia zmluvy o nájme pohrebiska a zmluvy o zmene nájomcu,

Kamenárstvo ARABONA

- spracovanie prírodného kameňa (žula, mramor, vápenec)
- výroba umelého kameňa

PRODUKTY

- exkluzívne a štandardné náhrobky
- urnové náhrobky
- stavebné prvky exteriérov a interiérov
- krycie dosky hrobov
- svietniky a vazy, žulové a kovové
- porcelánové a gravírované portréty

SLUŽBY

- vyhotovenie a povrchová úprava písma
- rekonštrukcia hrobov
- montáž náhrobných doplnkov

Kontakt

Kamenárstvo Arabona

Lipová 428/18

946 14 Zemianska Oľča

tel.: **0905 394 206**

e-mail: arabanastone@gmail.com

www.slovenskypohrebak.sk / kamenarstvo-arabona

Právo a prax

Zuzana Voštenáková

Určite Vášho dediča závetom

Ak chcete ešte počas svojho života rozhodnúť o tom, kto bude po vás dediť a čo nadobudne, môžete tak urobiť závetom, čiže poslednou vôľou. Predídete tak často zbytočným ťahaniciam o majetok. Môžete ho spísať ručne, za účasti svedkov, alebo u notára. Čo teda nesmie v závetu chýbať a na čo treba myslieť v takýchto prípadoch?

Kým pred rokmi pamätali na závet skôr ľudia v neskoršom veku, dnes je samozrejmou, že si ho môže spísať každý, kto chce dať najavo, ako má byť s jeho majetkom v prípade smrti naložené. Svojim blízkym tak môžete odkázať hnutelný aj nehnuteľný majetok, napríklad dom, byt, záhradu či iné cennosti. Stačí, ak si ešte za života spíšete svoje imanie a vyberiete sa za právnikom, alebo notárom, spísať závet a odkázať majetok deťom alebo vnukom.

Závet prezradí poslednú vôľu

Ako hovorí Lucia Menkeová, advokátka z advokátskej kancelárie ROWAN LEGAL v Bratislave, spísať poslednú vôľu sa odporúča predovšetkým tým, ktorí chcú pre prípad svojej smrti určiť ako bude ich majetok rozdelený. „Teda spísanie je vhodné v prípade osôb, ktoré majú viacero dedičov a radi by predišli s porom o rozdelenie majetku, prípadne by chceli, aby konkrétna časť majetku pripadla konkrétnej osobe.“

Práve delenie majetku dokáže neraz rozhádať príbuzných na dlhé roky. Ak pri úmrtí závet neexistuje, delí sa majetok zo zákona. Ak napríklad dožívate svoju jeseň života osamelo a nemáte príbuzných, dedičov vyhľadajú notári, ktorí spolupracujú napríklad s obecnými úradmi, matrikami, registrom obyvateľov a podobne. Pokiaľ dedičov nenájdú, váš majetok zostáva štátu.

Koniec ťahaníc o majetok

Riadnym spísaním závetu, ktorý bude v dedičskom konaní nespochybniteľný, sa dá podľa advokátky jednak predísť sporom medzi jednotlivými dedičmi. Na druhej strane sa ním dá zabezpečiť, aby majetok alebo jeho určitá časť pripadla osobe, ktorú poručiteľ považuje za vhodnú pre jeho vlastníctvo a spravovanie.

Aby bol závet platný, pamätajte na to, že musí spĺňať formálne náležitosti. Ako ďalej Lucia Menkeová upresňuje, právny poriadok Slovenskej republiky rozoznáva tri základné druhy závetov: závet spísaný vlastnou rukou (tzv. holografný závet), závet spísaný za prítomnosti svedkov a závet spísaný formou notárskej zápisnice. „Všetky tri typy však majú spoločné všeobecné náležitosti. Z obsahovej stránky musí každý závet obsahovať určenie dedičov, ktorý majú podľa poslednej vôle dediť a určenie majetku, ktorý bude predmetom dedenia, prípadne určenie podielov, vecí a práv, ktoré majú pripadnúť určeným dedičom. Z formálneho hľadiska musí byť každý závet v písomnej podobe a obsahovať deň, mesiac a rok, kedy bol podpísaný.“

Najvhodnejšou formou závetu je podľa nej pravdepodobne forma notárskej zápisnice. V takomto prípade poručiteľ predíde neskoršiemu spochybneniu závetu, prípadne jeho strate. „Okrem uvedeného prítomnosť notára zaručí, že budú splnené všetky formálne ako aj obsahové náležitosti závetu.“

Poznajte podmienky závetu

Holografný závet musí byť podľa advokátky spísaný celý vlastnou rukou poručiteľa a vlastnoručne podpísaný. Nezabudnite však niekoho upozorniť, kde sa závet nachádza a že ste ho vôbec písali. Ak sa totiž v prípade vašej smrti nenájdú, dedičské konanie prebehne tak, akoby závet neexistoval. Pokiaľ sa závet nájde neskôr, nárok dediča uvedeného v závetu sa premlčuje uplynutím 3-ročnej premlčacej doby. Kde teda závet uložiť? „Závet je vhodné uložiť na takom mieste, aby v prípade smrti bol objavený, teda nie je dobré ho udržať v úplnej tajnosti. Takisto je dobré, aby o existencii závetu vedeli viaceré osoby, aby nemohol byť v dedičskom konaní spochybnený. Existuje takisto možnosť dať takýto závet do úschovy, napríklad u notára.“

Lucia Menkeová ďalej radí: závet, ktorý nie je celý spísaný vlastnou rukou (ale napríklad na počítači), musí byť vlastnoručne podpísaný poručiteľom a zároveň musí poručiteľ pred dvomi prítomnými svedkami výslovne prejaviť, že závet obsahuje jeho poslednú vôľu. Svedkovia sa musia následne na závet podpísať. „Okruh osôb, ktoré môžu byť svedkami pri takejto udalosti je však do určitej miery obmedzený. Svedkami nemôžu byť osoby nevidiace, nepočujúce, nemé a tie, ktoré nepoznajú jazyk, v ktorom sa robí prejav poslednej vôle. Nemôžu byť nimi tiež osoby, ktoré majú podľa závetu dediť. V prípade, že je poručiteľom nevidomá osoba alebo osoba nepočujúca, ktorá nemôže čítať alebo písať, musia byť prítomní traja svedkovia a listina sa musí nahlas prečítať, respektíve pretlmočiť do známej reči.“

Poslednou formou závetu je forma notárskej zápisnice. V takomto prípade poručiteľ požiada notára, aby spísal jeho poslednú vôľu, pričom notár dbá o to, aby zápisnica obsahovala všetky predpísané náležitosti a následne ju zaregistruje do Notárskeho centrálného registra závetov.

Čo ak závet neexistuje

V prípade ak neexistuje závet, prebieha dedičské konanie na základe ustanovení Občianskeho zákonníka o dedičskej postupnosti. Tento spôsob je podľa advokátky v porovnaní s dedičským konaním na základe riadne spísaného závetu o niečo dlhší, nakoľko treba zisťovať, kto je dedičom, aké sú dedičské podiely a podobne. „Výhodou však je možnosť dedičov dohodnúť sa na vysporiadanie dedičstva. Táto možnosť zaručuje, aby sa konkrétny majetok dostal do rúk dediča, ktorý má o uvedený majetok záujem. Predpokladom dohody však je, že sa dedičia chcú dohodnúť. V opačnom prípade alebo dokonca v prípade dedičských konfliktov, môže dedičské konanie trvať značnú dobu a priniesť množstvo problémov, čo môže byť vyriešené práve existenciou závetu.“

Na čo nezabudnúť v praxi

Závet spísaný vlastnoručne

Čo musí obsahovať:

- napíšte ho perom na čistý papier
- deň, mesiac a rok, keď bol napísaný
- dobré je uviesť aj miesto, kde sa spísal
- vlastnoručný podpis závetcu
- pri dedičskom konaní sa musí nájsť

Závet spísaný na počítači alebo stroji

Musí obsahovať:

- deň, mesiac a rok, keď bol napísaný
- vlastnoručný podpis závetcu
- dobré je uviesť aj miesto, kde sa spísal
- treba ho spísať pred dvoma svedkami, ktorí ho vlastnoručne podpíšu spolu so závetcom
- súčasťou závetu je listina, v ktorej závetca uvedie, že podpísaná listina obsahuje prejav jeho poslednej vôle
- listina musí obsahovať dátum spísania, podpis závetcu a podpisy dvoch svedkov

Závet spísaný u notára

- závet spísaný u notára alebo daný notárovi do úschovy sa zaregistruje v Centrálnom registri závetov
- počas života závetcu nemôže žiadna iná osoba nahliadnuť do závetu

Kolko stojí spísanie závetu?

U notára

- v prípade spísania závetu vo forme notárskej zápisnice, je notársky poplatok 26,56 eura
- ak je súčasťou závetu aj ustanovenie o vydedení je notársky poplatok 49,79 eura
- súčasťou tohto poplatku je aj zaregistrovanie v Notárskom centrálnom registri závetov

U advokáta

- advokát je oprávnený spísať pre klienta závet, prípadne mu poradiť aké náležitosti musí závet obsahovať
- v prípade jeho spísania musia byť dodržané podmienky závetu spísaného vlastnou rukou alebo závetu vyhláseného a podpísaného v prítomnosti svedkov
- za úkon o spísaní závetu má advokát nárok na odmenu, ktorú si s klientom dohodol alebo na tzv. tarifnú odmenu, ktorá sa určí z hodnoty veci
- ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci v peniazoch, alebo je ju možné zistiť len s nepomernými ťažkosťami, tarifná odmena je 1/13 výpočtového základu (55,49 eur)

Zdroj: Advokátska kancelária ROWAN LEGAL

Milučkého krematórium je príkladom geniálnej myšlienky už viac ako štyridsaťdva rokov.

Autorka článku:
Mgr. Zuzana Voštenáková

Vo chvíľach veľkého bólu viac ako inokedy vnímame duchovné hodnoty a pominuteľnosť nášho bytia. Bratislavské krematórium je skvostom, ktoré prispieva k jednote architektúry, priestoru a pocitu previazanosti s prírodou.

Ferdinand Milučký: „Krematórium bolo pre mňa výzvou...“

Je to úžasný pocit, sledovať pri rozlúčke s blízkym človekom okolitú prírodu a precítiť plnými dúškami priestor a hmotu, rešpektovať zákonitosti života. Zrod bratislavského krematória sa nerodil v ľahkých časoch. Mnohí ho označujú za najlepšie a najvýznamnejšie architektonické dielo postavené na Slovensku po druhej svetovej vojne...

Viac už nechajme hovoriť nestora povojnovej slovenskej architektúry – Ing. arch. Ferdinanda Milučkého. Práve toto kultové dielo prispelo najväčšou mierou k tomu, že mu v roku 1999 udelili prestížnu Herderovu cenu za architektúru Viedenskej univerzity.

• Projektom prvého slovenského krematória ste sa začali zapodievať v polovici šesťdesiatych rokov. Ako si spomínate na tie časy?

V roku 1956 prebiehala verejná súťaž na prvé Krematórium v Bratislave v lokalite Slávičie údolie. Bol som vtedy členom víťazného autorského kolektívu. No nenašlo sa dostatok financií na jeho realizáciu. Táto myšlienka sa dostala k slovu o pár rokov neskôr, v roku 1962. V tom čase som pracoval v bratislavskom Stavoprojekte. Keď prišla ponuka na zabezpečenie projektu tohto diela, nezaváhal som. Bral som to ako veľkú výzvu. Hľadala sa vhodná lokalita, ktorá by splnila náročné požiadavky na danú investíciu.

• Ktoré bratislavské lokality boli v tom čase „v hre“?

Uvažovalo sa o Dúbravke, kde sa však plánoval obytný súbor a kombinácia bývania a krematória sa ukázala ako nie veľmi vhodná. Vtedajší riaditeľ Stavoprojektu, Vladimír Fašang, si spomenul na krásnu prírodnú lokalitu, kam chodil s rodinou víkendovať - kúsok od Lamača, do starého kameňolomu v dubovo-borovicovom lese. Bola to výborná myšlienka - krematórium našlo svoje miesto na svahoch Malých Karpát. Navrhoval som ho s veľkým citom, v kontexte daným prostredím. Staré duby a borovice tvoria kontrast s jeho vodorovnými líniami, umiestnenými nad trávnatou plochou.

• Inšpirovali ste sa pri projektovaní krematória aj projektami v zahraničí?

Úlohou mňa ako architekta bolo vdýchnuť krematóriu dušu, svoje vnútro, dostať ho do hmoty. Návrh bol vyjadrením mojej filozofie o priestore. Bola to ponuka, ktorá sa často v živote nevyskytuje a šťastie mi prišlo získať ju. Inšpiroval som sa krematóriami v zahraničí, na skvelých dielach európskej moderny v Nemecku, Švajčiarsku, Dánsku, Švédsku a Fínsku. V Česku mali v tom čase už trinásť krematórií, boli progresívnejší ako my na Slovensku, a to aj v názoroch na poslednú rozlúčku. Česi boli v týchto záležitostiach liberálnejší, Slováci viac konzervatívnejší, čo pretrváva dodnes. Vo Švédsku, Fínsku a Dánsku sa začal drať do popredia nový pokrokový princíp - jeho tvorcovia opúšťali mystickosť procesu rozlúčky so zosnulým, uvoľňoval sa kontakt s prírodou.

• Na aké kritériá ste museli v procese prihliadať? Jednota a harmónia objektu v kontexte s prírodou sa nedá prehliadnuť...

Najviac ma priťahovala škandinávská úcta k prírode, stelesnená v štokholmskom lesnom cintoríne od E. G. Asplunda, alebo v kaplnke s výhľadom do lesa vo fínskom Otaniemi od manželov Sirénovcov, či krematórium Gävle v Dánsku.

Osobne mi učarovalo dielo veľikána moderny Miesa van der Roheho - výstavný pavilón v Barcelone s uvoľnenými stenami. Z týchto rôznych zahraničných príkladov som vyabstrahoval svoj názor na celkový vizuál krematória, ktoré malo vzniknúť v Bratislave. Zvážil som celý morfológický priestor a pri spracovaní mnohých možností v kontexte so vzrastlou zeleňou (duby a borovice) vznikol návrh, ktorý sa čo najviac približoval podstate môjho ideového zámeru. Okolo novostavby krematória sa nesadili stromy, ale vytvorením rozľahlej lúky došlo k spojeniu a zharmonizovaniu priestorových prvkov architektúry diela a okolitej prírody. V tom sme boli výnimoční.

● **Krematórium je dielom, ktoré oceňovali mnohí odborníci a spisovatelia. Na čo ste ako autor projektu kládli pri jeho vzniku najväčší dôraz?**

Krematórium si vyžadovalo prostredie, ktoré nemalo s konvenčným ponímaním cintorína nič spoločného. Prostredie malo byť upokojujúce, vyvážené, harmonické, čo sa nám aj podarilo zrealizovať.

Spisovateľ Dominik Tatarka to veľmi krásne vystihol slovami v Kultúrnom živote (v roku 1969): „Toto všetko, stvárnené zátkutie prírody, priestor, architektúra, má svoju prísnu zákonitosť, svoju čistotu. Je výrazom nesentimentálneho poňatia ľudského osudu. Je to stále, prírodné javisko kultu, ktoré má svoj jasný rituál: Odbočíš z cesty, zastaneš a odídeš.“ Poukázal na to, že nie iba v osudovosti jeho funkcie, ale v majstrovskom a súčasne striedmom prístupe k jeho výtvarnému formovaniu tkvie neobyčajnosť, ktorá ho robí európsky pozoruhodným. Vo svojom abstraktnom výsledku krematórium predstavuje synonymum pojmu bolesť, strata najdrahšieho, večný kolobeh života, prírody a absolútna.

● **Čím bola bratislavská lokalita, v ktorej malo vzniknúť krematórium výnimočná oproti iným krematóriám?**

Objekt poslednej rozlúčky so zosnulým som vytvoril ako sériu pozdĺžnych stien, medzi ktorými sú sklené steny, umožňujúce voľný pohľad do okolitého lesa. Snažil som sa dať priestor nehmotnej architektúre a umožniť pozostalým vizuálny kontakt s okolitou zeleňou. Po rozsiahlej študijnej príprave moje tvorčie krédo našlo vyústenie do zaujímavého kompozičného zoskupenia niekoľkých kamenných stien rôznej dĺžky a výšky, s presne vymedzenými väzbami a jednoduchým zámerom. Slovom, nechať plynúť priestor a umožniť previazanosť interiéru s exteriérom o zmysle večného plynutia času. Kým ostatné krematóriá boli realizované v uzavretých hmotách, ja som dal priestor otvoreného interiéru s exteriérom. Bezozvyšku som naplnil danosti lokality, aby to bolo v jednote a harmónii s prírodou.

● **Podme sa teraz bližšie pozrieť do priestorov samotného bratislavského krematória. Na čo ste kládli pri jeho tvorbe dôraz?**

Hlavná stavba sa skladá so sústavy belostných stien, obložených hladkým vápencom. Tie vymedzujú základné vnútorné priestory a priečných celosklených stien z číreho skla. Pozostáva z dvoch častí – z nadzemného podlažia (pre verejnosť a obrady), ktorej súčasťou je rozložitá terasa pre nástup a rozptýl návštevníkov a z podzemného podlažia, kde sú sústredené technické a technologické zariadenia.

V obradných priestoroch sa nachádza predsieň (čakáreň), obradná miestnosť rozlúčky blízkych príbuzných a hlavná obradná sála. Mojou myšlienkou bolo, aby horné priestory boli oddelené od spodnej časti krematória, pričom pozostalí sa

môžu nerušené lúčiť so svojimi blízkymi a precitovať ukludňujúci pocit z dôstojnej atmosféry. Zvláštnosťou pri tomto projekte je komín, ktorý tvorí organickú súčasť krematória, nie je ničím „maskovaný“, ale je v absolútnej jednote s celou jeho kompozíciou. Napríklad v zahraničí boli komíny väčšinou súčasťou objektu, pričom z neho vyčnievali len o pár metrov.

Z hlavnej obradnej sály je pôsobivý pohľad do lesa so starými borovicami a dubmi. Z exteriéru prechádza drevená stena do interiéru, symbolicky ako znak spojenia človeka s prírodou. V areáli, na hlavnej lúke, sa nachádza aj totemová plastika od Vladimíra Kompánka, v ktorej je jedinečným spôsobom pretavená ľudová tradícia a kultúra. V spojení s puristickou architektúrou vytvára jedinečný identický celok. Vladimír Kompánek sa pri tvorbe inšpiroval drevenými krížmi dedinských cintorínov a hálkami slovenských ľudových dreveníc.

● **Bratislavské krematórium vzniklo ako prvé na Slovensku. Zrejme u vás hľadali inšpiráciu aj ostatní architekti pri ďalších dielach ... Žiadne z krematórií však podľa názorov mnohých odborníkov už nedospelo k takej jednote architektúry, priestoru a pocitu naplnenia s prírodou...**

Na Slovensku postupom času vznikli ďalšie krematória, v Žiline, Banskej Bystrici, Košiciach, Nových Zámkoch a už aj v Levice. Dôležité je, aby každé malo jasnú ideu a identitu s prostredím. Krematórium zvyčajne býva monumentálne riešenou samostatnou budovou. Jadrom stavby je obradná sieň s miestom na vystavenie rakvy, s lavicami pre zhromaždených a s chórom pre organ či hudobníkov. Veľmi dôležité je dispozičné riešenie aj ostatných miestností vzhľadom na dôstojnosť prípravy na rozlúčku so zosnulým, návštevnosť priestorov a iné úkony. Rôzne náboženstvá uznávajú, že fyzická stránka človeka je pomínutelná a duchovno ostáva. Každý z nás sa raz ocitne na druhej strane brehu ... Sme tu len malý okamih vesmíru.

● **Za štyridsaťdva rokov sa v krematóriu odohralo všeličo urážlivé aj nekultúrne. Čo vás v poslednej dobe ako autora projektu mrzí najviac?**

Je pravdou, že v priebehu štyroch desaťročí mnohí prevádzkovatelia krematória nemali žiadnu úctu – ani k architektúre, ani

k autorským právam. Lenže akým iným spôsobom by mali byť architektonické diela chránené - ako dôsledným uplatňovaním autorského zákona? Zásahy, ktoré sa v objekte robili, nie vždy rešpektovali jeho vyhranený charakter. Čiastočným zadostučiním bolo, že od 1. januára 2004 bolo bratislavské krematórium vyhlásené za národnú kultúrnu pamiatku, a to aj napriek námietkam správcu krematória – organizácie Marianum a mesta Bratislava, v tom čase zastúpeného primátorom Andrejom Ďurkovským.

Technických problémov, ktoré bolo treba operatívne riešiť, postupom rokov pribúdalo. Napríklad kvôli presakovaniu vody z terasy do opravených priestorov spaľovania sa menil kompletný strešný terasový plášť za nový, avšak nezaobišlo sa to bez viacerých nedostatkov (nekvalitná úroveň dlažby) zo strany stavebných firiem. Správca objektu mal aj ďalšie zámery, napríklad chcel postaviť na danom území objektu reštauračné zariadenie v nástupnom predpriestore, ktoré by slúžilo na pohostenie trúčiacich pozostalých. Tieto jeho zámery sa však nestretli s pochopením pamiatkárov, keďže ide o zákonom chránený areál, kde sú chránené nielen budovy, ale aj stromy či plastiky.

V roku 2008 som vypracoval projekt, v ktorom som navrhol postup a zásady vybudovania bezbariérového vstupu k obradom. Do definitívnej podoby návrhu som zakomponoval aj existujúcu zeleň, vrátane majestátneho duba, starého 120 rokov (20 metrov vysoký, priemer kmeňa 0,8 metra, 15 metrov koruna).

Dňa 19. septembra roku 2009 som pri výkone autorského dozoru zistil, že majestátny dub bol zrezaný, ostalo po ňom dvadsať porezaných kusov na príjazdovej ceste. Je to nenahraditeľná strata... Podal som sťažnosť na Krajský pamiatkový úrad s tým, že vyše storočný dub vyrúbali nezákonne. Došlo tak k devastácii navrhovanej symbiózy architektúry a majestátneho duba.

● **Dnes už je známe, že Krajský pamiatkový úrad vyslovil svoje rozhodnutie a uložil správcovi krematória finančnú pokutu ...**

Pamiatkári uznali vážne porušenie Zákona o ochrane pamiatkového fondu č. 49/2001 Z. z. v znení ďalších doplnkov, autorského zákona č. 618/2003 Z. z., ako aj ďalších zákonných

predpisov. Z možného rozpätia od 200 do 400 000 eur udelili za správny delikt právnickej osobe Marianum - pohrebníctvo mesta Bratislavy, pokutu 500 eur. Podal som odvolanie voči tomuto rozhodnutiu, chcem poukázať na pravých vinníkov - fyzické osoby a trvám na vyvodení dôsledkov. Lebo nie právnická osoba Marianum zrezala dub, ale konkrétni ľudia. Každý musí niesť zodpovednosť za svoje skutky ...

Je smutné, že niektorí ľudia si nevážia rokmi overené hodnoty a nemajú rešpekt a pocit, že treba ochraňovať toto vzácne a jedinečné dielo architektúry. Zlo však aspoň v symbolickej rovine neostane nepotresné. Na mieste dnešného pňa navrhujem osadiť kovový vertikálny valec s priemerom 0,8 metrov z ocelových tyčí spájaných po 0,5 metroch formou skruží, nastriekaných tmavšou farbou. V nike oddychu by bola situovaná kovová doska s informačným textom o hlavných akteroch tohto bezohľadného činu v roku 2009, pri 40-tom výročí krematória.

Citácie slávnych:

Dominik Tatarka, spisovateľ o bratislavskom krematóriu:

„Vážnosť a dôstojnosť tohto diela nie je chladná, ale srdečná a vlúdna, tak by sa mohol charakterizovať výsledný efekt celého diela. Les, jeho večné šumenie, rozlúčenie sa zo zosnulým, les, ktorý všetkým preniká, všetko objíma, to bol asi vrúcny motív architektovej práce. V architektúre Krematória snád ani nepozorujete rozdiel medzi vonkajškom a vnútrom. Vnútrajškom preniká navonok a vonkajšok sa stráca vo vnútrajšku. V kompozícii krematória nie je okrem priestorov prevádzkových, nič uzatvorené, všetko vyúsťuje von, do prírody. V obradnej sieti za veľkou zasklenou stenou sa cítite ako v lese. Bratislavské krematórium svojím umiestnením, riešením a výtvarným domyslením môže byť príkladom pre ďalšie krematória, ktoré sa budú stavať. Kremácia sa rozmohla aj vďaka krematóriu, bez akejkoľvek propagácie, lebo ju ani nepotrebuje. Je to dielo vzácne a rýdze...“

Životopis autora

- Ing. arch. Ferdinand Milučký je rodákom z Rajca. Vyštudoval Fakultu architektúry a pozemného staviteľstva v Bratislave.
- Po absolvovaní sa v roku 1953 stal odborným asistentom.
- Od roku 1958 pracoval ako vedúci a hlavný projektant v spoločnosti Stavoprojekt Bratislava.
- V rokoch 1970 - 1971 bol vedúcim ateliéru v Združení projektových ateliérov v Bratislave.
- Ďalšie dva roky pôsobil v Projektovej organizácii spoločenských stavieb Bratislava ako hlavný projektant.
- Od roku 1992 bol Ferdinand Milučký autorizovaným architektom v Slovenskej komore architektov.
- V roku 1993 zrealizoval slovenský architekt výstavu celoživotného diela v Slovenskom národnom múzeu.
- V roku 2005 vystavoval svoje dielo na Bienále architektúry v Benátkach.
- Venoval sa architektúre, tvorbe v pamiatkovom prostredí, urbanizmu, interiéru, občianskej a bytovej výstavbe, ako aj výstavníctvu.
- Je nositeľom Radu Ludovíta Štúra II. triedy (1. september 2005).
- Je autorom krematória v Bratislave, spoluautorom sídliska Trávniky v Bratislave, Domu umenia v Piešťanoch, ale aj budovy bývalého česko-slovenského veľvyslanectva v Ríme.

Ocenenia tvorby:

Ing. arch. Ferdinand Milučký získal mnohé významné ocenenia, nielen doma, ale aj v zahraničí. Nateraz je to najvyšší počet aj úroveň ocenení v histórii slovenskej architektúry. Sám architekt na záver dodáva: „Nie som „zberateľom metállov“, ako sa zvykne hovoriť, sám som prekvapený, ako mi osud prial.“

1964 Cena Dušana Jurkoviča za interiérovú tvorbu a výstavníctvo (Dom knihy, Ľud a krása)

1966 Cena Dušana Jurkoviča za urbanistickú tvorbu (obytný celok Trávniky), Bratislava

1967 Cena Dušana Jurkoviča za Krematórium a urnový háj, Bratislava

1967 Cena Dušana Jurkoviča za interiérovú tvorbu Expo '67 Montreal (Slovenská reštaurácia, Kinoautomat)

1969 Štátna cena za KO za Krematórium a urnový háj, Bratislava

1971 Cena Dušana Jurkoviča za Spoločenský dom SR v Moskve

1980 cena ministra výstavby SSR za Dom umenia v Piešťanoch

1988 cena Zväzu slovenských architektov za Klenotnicu na Bratislavskom hrade

1993 cena Emila Belluša za celoživotné dielo

1999 J. G. Herderova cena za architektúru v európskom kontexte udelená

foto: - OP-

Patent na úspech

Pohrebničtvo je málo známou oblasťou v ponímaní verejnosti, aj keď sa jedná o podnikanie, ktoré si tak ako ktorékoľvek iné vyžaduje plné nasadenie, všetok možný čas, inovácie, investície do materiálneho a technického vybavenia. Špecifikom podnikania v tejto oblasti je požiadavka kladená na ľudí, ktorí vedú prejavit' úctu, spolupútenie a dôstojnosť. V našom magazíne budeme predstavovať tých najúspešnejších, ktorým sa darí naplniť všetky atribúty, ktoré napokon vedú k spokojnosti zákazníkov. Dnes sme sa vybrali na kus reči do Žiliny, navštívili sme úspešnú firmu LauK, ktorá v tomto regióne ako pohrebničná služba pôsobí od roku 2000. Na naše zvedavé otázky odpovedá majiteľ firmy, Peter Kicoš.

● **Keďže pohrebničtvo nie je takou oblasťou, na ktorú by sa orientoval každý tretí podnikateľ ako je to napr. v stavebníctve, logicky sa natíska otázka čo vás viedlo k tomu, že ste sa rozhodli podnikat' práve v tejto sfére?**

Definitívne rozhodnutie padlo pred koncom milénia, no k tejto profesii som pozeral už roky pred ním. Tak ako každý z nás, zúčastnil som sa zopár pohrebov, kde sa mi niektoré veci nepáčili a naopak, tie čo mi padli do oka, by som dokázal ešte vylepšiť. Bolo to ako výzva na ktorú som nedokázal neodpovedať pravda, nejaký rok to ešte trvalo. Spúšťacím mechanizmom, ktorý viedol ku konečnému rozhodnutiu založiť pohrebničné služby, bola návšteva výroby v stolárskej dielni, samozrejme ako inak, zaoberajúcou sa zhotovovaním rakiev.

● **Po roku dvetisíc bolo v oblasti pohrebničtva množstvo malých firmičiek, ako ste začali vy?**

Legislatíva v tej dobe umožňovala podnikat' v tejto oblasti na základe koncesnej listiny, ktorú vydával príslušný živnostenský úrad, nebolo treba licenciu, hádam preto bolo pohrebničných služieb ako húb po daždi. Začínal som sám, s jedným pohrebničným autom. Organizácia pohrebov v tej dobe bola cel-

kom roztrieštená, často prichádzalo k situáciám, kedy jedna ruka nevedela čo robí druhá. Pohreb, obradníka, nosičov, výkop hrobu, to všetko si museli pozostalí zabezpečiť sami. Vo svojej vízii som dopredu plánoval, ako všetko zosúladiť a dostať pod jednu strechu. Žiaľ, príslušné zákony umožňovali vstupovať do procesu rozlúčky so zosnulým iným subjektom do takej miery, že bolo nad ľudské sily viesť celý priebeh vo vlastnej ržii. Niet sa čo čudovať, už v tých rokoch bol pohreb dostatočne finančne zaujímavý pre každého, či už to bol dodávateľ kvetinovej výzdoby, rečník nad katafalkom alebo hrobár. Svoju víziu som však neopustil a ako dnes vidieť, vieme plnohodnotne zvládnuť celý proces rozlúčky podľa želania zákazníka na profesionálnej úrovni.

● **Technické zázemie pohrebnej služby je náročnou záležitosťou, ako ste sa vysporiadali s jeho zabezpečením?**

Máte pravdu. Mať najmodernejšie technické prostriedky dnešnej doby je nevyhnutnosťou. Čo každému ako prvé padne do oka sú vozidlá pohrebnej služby. V súčasnosti disponujeme šiestimi vozidlami, z toho dve sú určené k prevozu pozostatkov. Obidve sú vybavené modernou technikou priamo od výrobcu

na základe našej objednávky. Každé z nich je zariadené inak a navzájom sa dopĺňajú. Ide o predĺžené typy, nemáme problém ani s nadrozmernými rakvami. Povrchová úprava celého priestoru určeného k preprave je z materiálov ľahko dezinfikovateľných. Prvé vozidlo disponuje hydraulickým zdvihom plošiny, ktorá sa zároveň dá vysúvať. To umožňuje pohodlnú manipuláciu so schránkou, či už ide o prepravnú alebo konečnú rakvu. Mechanizmus zdvihu umožňuje viesť v tomto vozidle až štyroch zosnulých, čo bežné vozidlá iných pohrebných služieb nezvládajú. Vsadili sme na účelovosť a môžem povedať, že v tomto prípade sa nám to iste vyplatilo. Druhé vozidlo ktoré je schopné previesť troch nebožtíkov, je špecifické niečím iným. Výrobca tu skĺbil účelovosť s dôstojnosťou. Na rozdiel od predchádzajúceho vozidla, sú v zadnej časti vsadené okná po celej dĺžke. Bodové osvetlenie dokáže nasvietiť prevážanú rakvu a tak vniesť do pohrebného sprievodu úplne inú atmosféru, ako keď sa pozostatky prevážajú na kolesovom vozíku. Táto služba je v poslednej dobe veľmi žiadaná.

Naša firma podniká v regióne, ktorý sa vyznačuje značnou členitosťou a rôznymi vzdialenosťami. Preto sme pri nákupe preferovali práve také vybavenie vozidiel, ktoré umožňuje nielen komfort pri preprave, ale aj spoľahlivosť a veľkú kapacitu. Dvomi autami sme schopní zabezpečiť na jeden výjazd, prepravu až sedem zosnulých, čo značne skraca čas potrebný k prevozu pozostatkov do vzdialených domov smútku k poslednej rozlúčke.

● Na čo kladiete dôraz a v čom ste atraktívnejší pre zákazníkov oproti ostatným?

Ako som už spomenul, mal som víziu komplexného poskytovania služieb a tú sa mi podarilo uskutočniť. Klient, ktorý sa obráti na našu firmu dostane kompletný servis. Za necelú hodinu vybavíme všetky náležitosti a so zákazníkom sa vidíme až na pohrebe. Poskytujeme vybavenie všetkých dokladov na úradoch, ktoré by si inak pozostalý musel vybavovať sám. Za túto službu si neúčtujeme žiadne poplatky. Vsadili sme na dobrú povest a meno, ktoré si naša firma vybudovala za obdobie

svojho pôsobenia v tomto regióne. Vážnosť chvíle a dôstojnosť pri styku s pozostalými, korektné zaobchádzanie s pozostalými zosnulých, to všetko je u nás na prvom mieste. Od detailov ako je oblečenie pracovníkov, cez ich správanie až po technické vybavenie firmy, nazvime to pokojne firemnou kultúrou, spolu budujeme dobrú povest, ktorá nás sprevádza. Ďalšou aktivitou, ktorú by som rád uviedol, je výroba smútočných oznámení. Investovali sme do vlastného programu a grafiky, klient tak dostane k dispozícii vybrať si z množstva vzorov, ktoré sme schopní dodať v podstate okamžite. Ani za túto službu si neúčtujeme žiadne poplatky, pričom neberieme ohľad ani na požadovaný počet kusov. Keď hovoríme o komplexných službách našej firmy môžete to brať skutočne doslovne. Máme vlastné kvetinárstvo, zaoberajúce sa výzdobou priestoru a výrobou venčov, kytíc a ikebán. Je to čiste účelová prevádzka, ktorá neposkytuje tovar verejnosti, ale výlučne len nám.

● Napriek tomu, že sa so smrťou stretávate dvadsaťštyri hodín denne, stáva sa, že aj s vami niektorý takýto pohľad pohne?

Samozrejme, sme len ľudia a na smrť sa nedá zvyknúť ako na niečo, čo by nezbudzovalo emócie a nevedlo k zamysleniu. Práve naopak. Cítim spolu s pozostalými, podobne ako keby odišiel môj blízky človek. Niekedy, zvlášť pri skone mojich rovesníkov sa veru tisnú slzy do očí. Som však profesionál, a viem svoje emócie potlačiť. Ich prítomnosť pretávim do adekvátneho prístupu k pozostalým.

● K profilu každej firmy patria aj otázky budúcnosti. Ako ju vidíte vo svojich plánoch vy?

Ak by som nešiel s dobou, podobne ako lekár, ktorý sa po škole ďalej nezdela, zostal by som stáť na dosiahnutom status quo, čo by v konečnom dôsledku viedlo k úpadku. Sledujem preto trendy a novinky v celej Európe, mám vlastné nápady, ciele. Inovácia, to je to, čo je potrebné udržiavať v chode. Okrem obnovy vozového parku a sortimentu, chcem poskytovať len najkvalitnejšie služby na profesionálnej úrovni. Tomu podriadujem všetko, od technického vybavenia po produkty, ktoré poskytujem. Verím, že len takto zostanem medzi prvými v našom regióne.

www.lauk.sk

Zhovárali sme sa s majiteľom firmy LauK, pánom Petrom Kicošom, ktorému za jeho čas venovaný nám patrí vďaka. Veríme, že i pre vás, čitateľov magazínu tento rozhovor priniesol podnety k zamysleniu, a možno i inšpiráciu. Ak podnikáte v tejto oblasti a máte sa čím pochváliť, radi vás s naším tímom navštívime.

Autor článku: -SL-, -OP-
Foto: Viktoriya Zhevner

Sakrálna hudba a smútočné obrady.

Hra na organe je pre laika nevýslovne zložitou a ťažkou. Množstvo tiahel, prepínačov, kláves pod rukami a do konca i pod nohami vzbudzuje dojem komplikovanosti, náročnosti. Vybrali sme sa za jedným z najznámejších organistov, venujúcich sa sakrálnej hudbe v chrámoch i na smútočných obradoch. Dnes vám prinášame jeho zaujímavý profil. Predstavujeme majstra Petra Seleckého.

Narodil sa v roku 1949 v Trenčíne, študoval na stavebnej priemyslovke v Bratislave; na Rímsko-katolíckej bohosloveckej fakulte na Kapitulskej ulici a na ľudovom konzervatóriu.

● **Prešli ste z teologickej fakulty rovno na miesto organistu. Kde ste sa naučili hrať?**

Vyrastal som pri organe. Môj otec Anton bol regenschori a hudobný skladateľ v Trenčíne od roku 1937. Od malička som bol denne v styku s organovou hudbou. Najskôr ma otec učil na klavír, neskôr na organe. V roku 1963 sa naša rodina presťahovala do Bratislavy. Otec bol organista a regenschori v Dóme svätého Martina a tak som sa od tej doby pohyboval v jeho blízkosti. Tu ma učil hrať na historickom organe, ktorého postavenie inicioval sám slávny Franz Liszt a realizáciu v rokoch 1881-82 uskutočnil bratislavský majster organár, Vincent Možný. Tento istý majster uskutočnil aj prestavbu rokokového organu v kostole sv. Jána z Mathy (Trojičný kostol), v ktorom dodnes hrávam. V roku 1968 som začal študovať na bohosloveckej fakulte, odkiaľ som v roku 1970 odišiel. Vtedy sa ma ujal račiansky farár Ján Zabák, ktorý mi ponúkol miesto organistu. Samozrejme, organista nehral iba pri bohoslužbách. Mojou povinnosťou bolo hrať i na sobášoch, pri krstoch, birmovkách a aj v smutnejších chvíľach pri pohreboch. Vtedy som sa zaslúžil práci v pohrebniectve. Od tej doby prakticky stále účinkujem pri smútočných obradoch na cintorínoch ako aj v krematóriu.

● **Dnes pracujete ako profesionálny organista na voľnej nohe hlavne pre obradné siene v sfére pohrebniectva. Odkedy sa začala písať táto vaša kariéra?**

V roku 1984 som nastúpil do Pohrebnej služby mesta Bratislavy, samozrejme ako organista. Od tej doby som už s cintorínmi a pohrební spätý až dodnes, aj keď v deväťdesiatom druhom roku som ukončil svoj riadny pracovný pomer v Pohrebnej službe a prešiel na živnosť. Medzitým som študoval na bratislavskom ľudovom Konzervatóriu, rád si spomínam na profesorku Masarikovú. Stal som sa členom Slovenskej kremačnej spoločnosti, kde som zastával funkciu predsedu kontrolnej a revíznej komisie. Za túto prácu mi bolo udelené Čestné uznanie v rokoch 1987, 89, 95 a pamätné plakety pri príležitosti 80-tého a 85-tého výročia vzniku Slovenskej kremačnej spoločnosti. Pri príležitosti mojich šesťdesiatin mi Pohrebniectvo mesta Bratislavy udelilo Čestné uznanie za 25-ročnú hudobnú produkciu v bratislavskom krematóriu.

● **Aký priebeh mala práca na cintorínoch, kde samotnej rozlúčke predchádza cirkevný obrad?**

Takmer na každom cintoríne bol nejaký ten organ, jedno-manuálový, poprípade harmónium. Nuž, neboli to ľahké časy. Domy smútku boli zväčša nevykurované, vrtochy počasia nám dávali riadne zabráť zvlášť v dňoch, kedy bol prehustený program. Vtedy sme na cintorínoch trávili prakticky celé dni.

● **Ak by ste mohli porovnať, zmenil sa repertoár skladieb, ktorí si pozostali žiadajú?**

V podstate nie, nezmenil. Pri cirkevných rozlúčkach prevládajú nábožné piesne, pri civilných – občianskych, je to zmiešané, napr. zaznie Ave Maria a doplní ju časť Smetanovej Mé vlasti, alebo hrám len čisto svetské piesne, Osudovú od Beethovena, Sonátu mesačného svitu a pod.. Za čias socializmu sa ľudia báli požadovať nábožné piesne. Raz prišla akási pani, ktorá mi zakázala hrať akúkoľvek nábožnú skladbu a paradoxne trvala na Zbore Židov z Verdiho opery Nabucco (smiech), v nevedomosti si objednala pieseň, ktorá je vlastne modlitbou židov k Bohu.

● **Zostaňte ešte chvíľu v socializme. Bolo všeobecne známe, že súdruhovia boli neveriaci, alebo sa len tak tvárili. Máte nejaký zážitok, ktorý ako ste už naznačili súvisel s prejavom viery a ateizmu?**

Raz pred pohrebom nejakého funkcionára KSČ v krematóriu, nás požiadala manželka, či by sme mohli urobiť cirkevnú rozlúčku tajne. Dali sme hlavy dokopy a skutočne sme pripravili rozlúčku dolu, v miestnosti pri peciach. Hore sa pomaly schádzali straníci a dole prebiehal cirkevný obrad. O pár desiatok minút neskôr sa už s nebohým lúčili v obradnej sieni, pri katafalku stáli milicionári so samopalmi a rečník vyzdvihoval stranícku vernosť drahého súdruha. Na záver zaznela čestná salva a rakva zasypaná červenými karafiátami zostupovala do podzemia. Ľudia vtedy žili životmi dvoch tvárí.

Rozdiely boli aj medzi oboma národmi. Konali sa aj husitské rozlúčky, kde prichádzal z Hustopečí páter Drtina, husitský kňaz. Už pri prvom obrade som zaradil skladby „Dvořákovu Largo“ a na záver „Kdož jste boží bojovníci“. Po obrade za mnou prišiel páter Drtina: „Pane varhaníku a to vy môžete verejne hrať takové skladby, u nás je to zakázáno“? Odpovedal som mu, „Otče, my tu na Slovensku si môžeme dělat co chceme“! Usmiali sme sa na seba, on moju iróniu pochopil a na druhej strane sa pozeral s rešpektom na to, že ak išlo o cirkevný obrad, na Slovensku kde som pôsobil bol vykonaný tak ako prináleží, bez ohľadu na nariadenia a hroziace postihy. S podivom, vždy nám to prechádzalo.

Raz po občianskom straníckom obrade som nechal zvoniť. Vtedy za mnou dobehli súdruhovia s tým, ako sa opovažujem zvoniť. Položil som im otázku: „Súdruhovia, keď mal v Moskve pohreb súdruh Brežnev, čo znelo v celom meste? No predsa zvony! Tak vy chcete byť pápežskejší od pápeža“? Odišli s dlhým nosom.

● **Iste ste za tie roky prišli do kontaktu i so známymi osobnosťami politického a kultúrneho života. I keď sa jedná o smutné chvíle, aké máte spomienky na tieto okamihy.**

Vcelku dobré. Hádám preto, lebo ide o vážnu chvíľu v živote človeka, tam idú rozdielne názory bokom. Pamätám si na pohreb Gustáva Husáka. Zišla su tu prakticky celá elita komunistickej éry na čele s Jakešom, Václinom a inými. Na pohrebe Šimečka staršieho som poznal Václava Havla. Rozlúčky uskutočňovali arcibiskup Sokol, biskup Vrablec, husitský biskup Hradil, evanjelický generálny biskup Filo, súčasný biskup Miloš Klátik. Pohrebništvo je obor, ktorý sa dotýka každého, či je vo vedení štátu, alebo vedúcim v samoobsluže... preto niet sa čo čudovať, že pri mojej profesii prídem do styku aj s verejne známymi osobnosťami.

● **Dobre, podme k záveru. Zvykneme sa pýtať na sny a nejaké krédo do budúcnosti. Nebude tomu inak ani dnes. Vaša odpoveď?**

Hral som vo väčšine najznámejších chrámov v Bratislave. Najlepšia akustika je v Dóme sv. Martina, u Františkánov i v kostole sv. Jána z Mathy (Trojičný kostol), v ktorom hrávam dodnes. Čo sa mňa týka, budem rád, pokiaľ mi budú sily stačiť, odprevádzať našich drahých zosnulých na druhý svet a zmierňovať žiaľ pozostalých. Tak ako to robil môj otec po celý svoj život, otec, ktorý ešte tesne pred svojím odchodom do večnosti v máji 1985, odprevádzal zosnulého vo Slávičom údolí. Otec bol mojím veľkým vzorom.

Čo sa týka budúcnosti. Máme dobrých organistov, o tom sa môžu návštevníci chrámov presvedčiť denne. Organová hudba je však len súčasťou obradov a tie pohrebne u ktorých som zaktovil sú zvlášť náročné. Momentálne nevidím nijakého nástupcu vo svojom okolí. A to ma mrzí. Viete, človek sa pre túto profesiu, kde sa sklbi talent pre organ s talentom ľudskej spolupatričnosti, cítenia a prejavu, musí narodiť. Naučiť sa to nedá. Môžete byť dobrý organista, môžete byť dobrý rečník a môžete byť vynikajúci spevák, ktorý dojme k slzám celé námestie. Ak však ide o tak intímnu záležitosť, ako je odchod drahého, blízkeho človeka, tu je treba viac. Verím, že časom sa na scéne objaví človek, ktorému budem môcť svoje skúsenosti odovzdať.

*Rozhovor viedol a autorom článku je Ladislav Stríž
Fotografie Pavel Ondera*

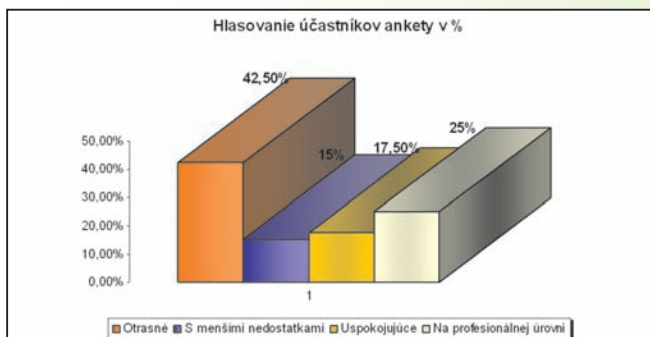
Nuž a my sme o tom presvedčení. Nielen, že sa splnia sny a očakávania majstra Seleckého, ale že ešte dlho bude spríjemňovať chvíle viery v chrámoch a tiež tmiť bolesť v našich srdciach v ťažkých okamihoch života.

Vyhodnotenie ankety za mesiac december 2010

Pozrime si grafické vyjadrenie výsledku ankety, kde jej účastníci odpovedali na otázku

Boli ste v posledných rokoch spokojní s prácou pohrebných služieb?

Boli ste v posledných rokoch spokojní s prácou pohrebných služieb?

Ako vidno, výsledky veľmi nehovoria v prospech firiem poskytujúcich služby v oblasti pohrebníctva. Podme k číslam.

Otrasné 42,50%
S menšími nedostatkami..... 15%

Uspokojujúce 17,50%
Na profesionálnej úrovni..... 25%

Ankety sa zúčastnilo 160 hlasujúcich. Z celkového počtu označilo poskytované služby 68 hlasujúcich ako otrasné, 24 osôb sa vyjadrilo, že služby mali menšie nedostatky, pre 28 ľudí boli služby na uspokojujúcej úrovni a 40 z nich malo skúsenosť vyjadrenú kladným hlasom za profesionálny prístup.

Ak by sme anketu rozdelili na dva tábory, s názvom spokojní a nespokojní, viac ako polovica, konkrétne 57,5 % hlasujúcich považuje poskytované služby za zlé, oproti 42,5 %, ktorí boli vo všeobecnosti spokojní.

Nuž aj na tomto príklade vidno, že je čo zlepšovať. Človek, ktorý z času na čas musí využiť tieto neradostné služby je zvlášť citlivý na každý i ten najmenší nedostatok, zlyhanie. Je o to vnímavejší, čím je strata bolestnejšia. Preto by sa mali poskytovatelia služieb v tejto oblasti, u ktorých sa chyby a chybičky vyskytli zamyslieť a svoj prístup prehodnotiť.

Aké máte vy skúsenosti s pohrebnými službami? Napíšte nám váš príbeh do redakcie, po schválení redakčnou radou bude uverejnený v internetovej forme, alebo v tlačenej verzii magazínu.

-OP-

MEMENTO 2010

Varšava

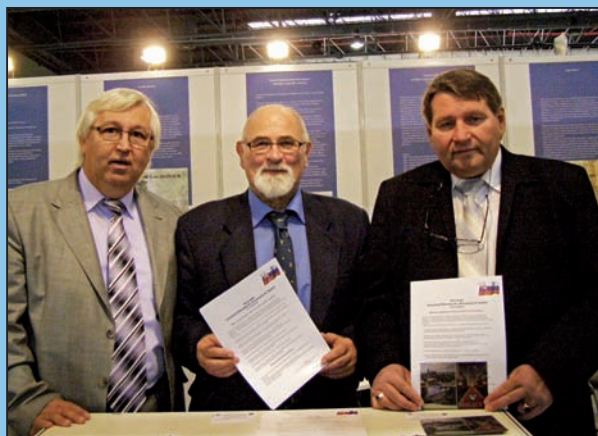
Výstava, stretnutia, rokovania

Takto by sa dala definovať medzinárodná výstava vo Varšave konaná v dňoch 19. – 20. novembra 2010. Zišla sa takmer kompletná špička odborníkov na pohrebníctvo z Európy i zástupcov a ostatného sveta. Hostiteľská krajina má v tomto smere bohaté skúsenosti a tak sa svojej úlohy zhostila nad všetky očakávania. Výstavy tohoto zamerania sa v Poľsku konajú každý druhý rok a tak nám dovoľte, aby sme tento ročník predstavili z nášho pohľadu a porovnali ho vo svetle pohrebníctiev a remesiel súvisiacich s touto profesiou.

Poľsko má vo svojej sociálnej politike zakomponovanú i výpomoc občanom v týchto smutných chvíľach, ktorá patrí v rámci celej európskej únie k tým najväčším. I remeslá súvisiace s výrobou pohrebných potrieb sú v krajine hlboko zakorenené. Z pohľadu histórie je kult dôstojnosti života a osudu ľudského tela po smrti v súvislosti s vierou aká v krajine dominuje, na tej najvyššej možnej úrovni. Táto skutočnosť iste ovplyvňuje i predajcov a výrobcov rakiev či smútočných potrieb, samozrejme aj zo susedných štátov. Vďaka tomu na Poľskom trhu jednoducho nenájdete nekvalitný výrobok patriaci k tomuto sortimentu.

Slovensko konečne na scéne

Prezentáciu Slovenskej republiky zastupovala Slovenská asociácia pohrebných a kremačných služieb pod vedením jej predsedu, Ladislava Stríža. Vstupu Slovenska do medzinárodných vôd na poli pohrebníctva sa úprimne potešila i česká strana, čo bolo predzvesťou dnes už fungujúcich nadštandardných vzťahov tak, ako to majú príslušníci oboch národov vo zvyku vo všetkých oblastiach kultúrneho i politického života, už od čias rozdelenia spoločnej republiky.

Zľava: Ladislav Stríž, predseda, Emil Macura (zástupca ČR), Vladimír Ecker, podpredseda.

To, že bolo o čom rozprávať naznačoval i záujem poľskej delegácie a Dr. Rolfa Lichtnera, generálneho sekretára spolkového zväzu Nemeckej a Európskej asociácie - EFFS.

Slovensko bolo po rozdelení bývalej ČSFR v rámci profesionálnych kontaktov medzi európskymi štátmi nováčikom a tak malo prirodzene pocit istého zanedbania. Poriadok na scéne pohrebníctva v rámci platnej legislatívy bolo možné uviesť do praxe až po rokoch, kedy samotné skúsenosti boli tou silou, ktorá naštartovala u poctivých podnikateľov snahu zrovnoprávniť podmienky, uviesť do praxe povinnosti i práva. V čase od rozdelenia po dnešok sa na Slovensku začali profilovať firmy, ktoré sú na vysoko profesionálnej úrovni už dnes a v budúcnosti iste budú reprezentovať Slovensko vo svete.

Túto skutočnosť prijali i účastníci a partneri medzinárodnej výstavy Memento 2010. Potešilo nás, že slovenské výsledky týkajúce sa úspechov v zákonodarstve milo prekvapili aj prítomné zahraničné delegácie. V tomto smere treba spomenúť napríklad Bulharsko, ktoré sa len teraz začalo legislatívne zaoberať pohrebným zákonom v krajine, podobným, ktorý Slovensko po dlhých rokovaniach a kompromisoch v minulom roku prijalo a od januára tohto roku uviedlo do praxe.

Po skončení rozhovorov prijali pozvanie na Slovensko medzinárodný prezident FIAT-IFTA, Gus Nichols, ale aj Dr. Rudolf Lichtner, sekretár európskej federácie - EFFS. Výstava, jej organizácia, bola z nášho pohľadu vysoko profesionálne zvládnutá a tak poľskej strane patrí naše veľké poďakovanie za Memento 2010.

-SL-

Na obrázku z ľava do prava: Predseda FIAT-IFTA, Gus Nichols, Emil Macura zástupca Združenia pohrebníctiev ČR, Ladislav Stríž predseda slovenskej asociácie SAPaKS, Dr. Rolf Lichtner predseda európskej asociácie - EFFS a Vladimír Ecker podpredseda slovenskej asociácie SAPaKS.

Dezinfikujeme po úmrtí

Život so sebou prináša radosti i starosti, slzy šťastia i smútku. V preplnených mestách tieto udalosti potichu zanikajú v osobných príbehoch bez záujmu okolia. Dnešná doba so sebou priniesla i odcudzenie sa, anonymitu, ktorá začína u masovej migrácie obyvateľstva za prácou a pokračuje cez nekontrolovateľný počet bytov, ktoré obývajú tzv. dočasní nájomníci, kým vlastníci, ktorí sa volakedy medzi sebou vo svojich vchodoch vzájomne poznali, dávno bývajú na vidieku, alebo v luxusnejších štvrtiach mesta. Neraz sa stáva, že ľudia majúci kľúče od jednotlivých bytov sa natolko menia, že nie je možné zapamätať si ani vlastného suseda, nieto ešte rodiny na iných poschodiach. Kto za ktorými dvermi býva nás začína zaujímať až v okamihu, keď nás ich obyvateľ obťažuje hlukom, nevhodným správaním sa, nečistotou, ktorá je v konečnom dôsledku živnou pôdou pre vznik choroboplodných zárodkov, miestom pre množenie a vegetovanie dvoj či viac nohých nevítaných návštevníkov. Čoraz častejšie sa vyskytujú prípady, kedy sa z bytu začína šíriť zápach, ktorý i neskúsenému signalizuje, že jeho obyvateľ nie je už dlhšiu dobu medzi živými. Keďže v takýchto prípadoch ide o vážne narušenie nezávadnosti prostredia obytného domu, prichádzajú na pomoc odborníci. Dnes sme oslovili firmu **Tajer** z Bratislavy, ktorá si ľahko poradí s dezinfekciou, dezinfekciou i plošnou deratizáciou.

• **Vaša firma už v tejto oblasti pôsobí nejaký ten rok. Aké boli začiatky?**

Okolo roku 1989 prišiel nápad zaoberať sa v rámci pridruženej výroby činnosťou zahŕňajúcou Deratizáciu, Dezinfekciu a Dezinfekciu. Ako vyštudovaný poľnohospodár som nemal ďaleko k poľnohospodárskym objektom a budovám, kde všade bolo potrebné tieto činnosti vykonávať. Po troch rokoch sme s priateľmi založili spoločnosť Tajer, ktorá prakticky funguje do dnešných dní. Oficiálne dosiahla firma v roku 2010 osemnásťnásť, v skutočnosti je moja prax viac ako 21-ročná.

• **Aký široký je záber ponuky vašej firmy a ktoré činnosti prevažujú?**

Deratizácia je systém regulácie škodlivých hlodavcov, ktorý sa vykonáva v súlade s prostredím a populačnou dynamikou hlodavcov. V praxi to znamená ničenie zdraviu nebezpečných a hospodársky škodlivých hlodavcov, ktorí môžu byť prenášačmi rôznych chorôb a parazitov, napr. tularémie, týfusu, salmonelózy a moru. Ako som spomínal pri vzniku firmy, toto bola naša hlavná činnosť v prvých rokoch. Druhou náplňou je **dezinfekcia**, ktorá sa zaoberá ničením epidemiologicke závažných alebo obťažujúcich článkoňcov a to od takmer neviditeľného radu roztočov po najväčšie druhy z radu švábov, blanokrídlovcov, blch a bzdoch z triedy hmyzu. Aj táto služba je často využívaná. Dnes, zatiaľ najmenej žiadanou je **dezinfekcia**, kde pomocou špeciálnych chemických, fyzikálnych alebo kombinovaných postupov ničíme patogénne mikroorganizmy. Toto bežné slovo pozná každý z nás, v každej domácnosti nájdeme nejaký ten prostriedok po ktorom naša ruka siahne ak sa poraníme, poprípade ak upratujeme sociálne zariadenia.

Hádám preto sa ľudia domnievajú, že prípravkom z drogerie zvládnu zastaviť každý pokus šírenia sa choroboplodných zárodkov vlastnými silami, tak ako ich o tom ubezpečujú stovky televíznych reklám. Aj keď vo väčšine prípadov sa skutočne podarí čo to vydezinfikovať, sú situácie, kedy treba použiť špeciálne, širokospektrálne dezinfekčné prostriedky, ktoré garantujú ochranu proti choroboplodným zárodkom, na ktoré bežný pro-

striedok nestačí. Spomeniem napríklad hrozbu vtáčej a prasacej chrípky, vírus HIV atď.. Prostriedky, ktoré používame pochádzajú od renomovaných firiem a sú špeciálne pripravované práve na také použitie, kde hrozí epidemiologická ... nazvime to miestna katastrofa.

● **Tieto prípravky sa teda používajú v priestoroch, kde došlo k úmrtiu a následne k rozkladu biologického materiálu. Ako prebieha takýto dezinfekčný zásah?**

Ak nás zavolajú k prípadu, v prvom rade musia byť vykonané všetky úkony spojené so zadokumentovaním zložkami, ktoré majú na starosti úmrtia. Ide o políciu SR, doktorov a ich lekárske obhliadky, v neposlednom rade o odvoz pozostatkov. Až potom nastupuje naša firma. Podľa jednotlivého prípadu vyberáme i prostriedky, ktoré budeme pri zásahu používať. Samozrejmosťou je pracovný odev, rukavice, maska, respirátory. Ak sa v zasiahnutom priestore nachádzajú predmety, znehodnotené povedzme vyliatím telesných tekutín zosnulého a z epidemiologického hľadiska sú označené ako rizikové, musia byť tieto predmety zlikvidované, avšak až po prevedení dezinfekcie. Napokon skončia v spaľovni, poprípade na niektorom zbernom dvore, ktorý sa o ich dopravu do spaľovne postará. Iné bežné druhy nábytku, zariadenia miestností a miestnosť samotnú, treba dezinfikovať príslušným druhom prípravku s prihliadnutím

na dodržanie spôsobu aplikácie. Len tak budú choroboplodné zárodky následne zničené.

● **Teraz vám položím otázku, ktorá väčšine dvihne žalúdok, žiaľ je to bežná vec. V mnohých prípadoch sa stáva, že človek skoná vo vani a jeho pozostatky sú nájdené až po dlhom čase. Môže sa voda vypustiť do mestskej kanalizácie?**

V žiadnom prípade! Po tom ako si splnia povinnosti všetky zložky, ktoré nás predchádzajú, by vo vani mala ostať len kontaminovaná tekutina. Tú je potrebné ošetriť špeciálnym prípravkom, až potom je možné vypustiť ju do kanalizačného systému mesta.

● **Dopravné nehody sú tiež dôvodom prečo využiť vaše služby. Čo ponúkate a ako postupujete?**

Pri dopravných nehodách dochádza neraz ku znečisteniu interiéru a následnému možnému riziku tvorby choroboplodných zárodkov. V prípadoch, keď nás o to majiteľ požiada, sme schopní ošetriť, vyčistiť a dezinfikovať akékoľvek vozidlo, jeho interiér. Postup je podobný, ako keby išlo o miestnosť. Náročnosť však spočíva v tom, že pracujeme v relatívne malom priestore, ktorý v sebe zahŕňa množstvo prvkov, ktoré môžu a nemusia byť napojené na elektrickú sústavu vozidla, ktoré treba detailne dočistiť a dezinfikovať. Ide teda o časovo náročnejšiu zákazku.

● **Obsah nášho magazínu naznačuje, že otázky budú kladené v súvislosti s pohrebníctvom. Nedá mi, aby som sa nespýtal na objednávky vašich služieb prevádzkovateľmi pohrebníctiev. Kolko ich je?**

Pohrebné služby len veľmi málo využívajú ponuku našej firmy. Je to tým, že sa domnievajú (podobne ako ľudia v domácnostiach), že si s každým rizikom poradia, spolu s dostupnými prostriedkami pochádzajúcimi z obchodnej siete. **Manipulácia s telami zosnulých je však vysoko rizikovou pracovnou náplňou.** Domnievam sa, že pravidelná dôkladná dezinfekcia zariadení, nástrojov a pomôcok od nezávislého dodávateľa, ktorý by garantoval dosiahnutý stav protokolom, by mala byť pravidlom, ktorého dodržiavanie by znamenalo štandard pri hodnotení spoľahlivosti tej či onej pohrebnej služby nadriadeným orgánom. Ale to je asi ešte len hudbou budúcnosti.

● **Čo vám vo vašej dlhoročnej praxi udrelo do očí, čo by ste v súčinnosti zložiek nastupujúcich po smutnej udalosti vylepšili? Vaše slovo na záver.**

Niekedy sa stáva, že nás k dezinfekcii priestoru zavolajú až po niekoľkých hodinách. Po príchode na miesto často nachádzame propriety po našich predchodcoch. Odhodené rukavice, striekačky, použitý obväzový materiál, igelitové sáčky pozostatky obalov po takom či onom prípravku, to všetko sa povaľuje po okolí. Ako som spomenul, niekedy nás zavolajú i s dosť veľkým časovým odstupom a priestorom, zvlášť ak sa jedná o verejné priestranstvo kde prejde veľa ľudí, žiaľ i zvedavých detí. Práve tie majú lepkavé prstečky, ktoré chcú preskúmať všetko neznáme. Hrozba toho, že by sa mohli nakažiť, nedajbože nezvratne si takto poznačiť celý svoj ďalší život, ma desí. **Záchranári i policajti by mali pamätať na to, že po ich zásahu by mal priestor ostať bezpečný i pre ostatných obyvateľov.** Dúfam, že toto sa v budúcnosti iste zlepší.

Ďakujeme za rozhovor.

www.tajer.sk

*Autor článku: -SL-
Foto: -OP-*

Súdne lekárstvo tajomstva zbavené

Zhovárame sa s MUDr. Denisom Valentom, Ph.D., pracovníkom Súdnolekárskeho pracoviska Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou v Bratislave.

Nedávno mi jeden známy opisoval svoju hrôzu, ktorá ho pochytila, keď v nemocnici zablúdil, a omylom sa dostal k dverám s nápisom *Súdnolekárske pracovisko*. V hlave sa mu vynorili obrazy otvorených ľudských tiel, tak ako to videl v jednom horore, doktorov, ktorí sa v nich vecne bez mihnutia oka vrtajú, zvuk štartujúceho auta pred budovou v ňom evokoval štartovanie motorovej píly, s ktorou sa šialený zriadenec zakráda po chodbách... upaľoval od tých dverí ...

Nuž, predstavy človeka majú neobmedzené hranice. Zvlášť ak sa jedná o smrť, ktorej sa nevyhne nikto z nás. Vo všeobecnosti sa pracovisko súdneho lekárstva delí na pitevnú časť a časť, v ktorej sa vykonávajú rôzne doplňujúce laboratórne vyšetrenia. Samozrejmosťou je časť, v ktorej sa uchováva dokumentácia z vykonaných pitiev. Hlavným cieľom súdneho lekárstva je po úmrtí človeka stanoviť príčinu a čas smrti. Na pracoviská súdneho lekárstva sa dostávajú telá zomrelých najmä mimo zdravotníckych zariadení, či už doma, na ulici, prípadne v dôsledku akejkoľvek násilnej smrti. Súčasťou sú však aj pitvy pacientov zo zdravotníckych zariadení, kedy si pozostalí rodinní príslušníci nie sú istí správnosťou určenia diagnózy a liečby, a chcú sa na liečebné postupy sťažovať. Tento ľudmi nie vždy pozitívne pochopený obor, je však nesmierne dôležitý pre všetkých živých. Rozhodli sme sa venovať Súdnu lekárstvu v našej sérii a pootvoriť dvere tam, kde podľa predsudkov patria len mŕtvi.

● **V televíznych seriáloch vystupujú súdni lekári a patológovia pomerne často. Neraz z vyhodnotenia nepatrných indícií prispievajú k objasneniu zločinu, dokonca podľa tetovania alebo opačne nasadenej ponožky určia, kde dotyčný býval a či chodil na vysokú školu. Ako je to s čítaním z tela zosnulého v skutočnosti?**

Nuž, musím povedať, že takto detailne odpovedať na otázky vyšetrovateľov na základe takýchto indícií je možné len vo filme. Na druhej strane musím jedným dychom dodať, že z tela zosnulého sa skutočne dá čítať. V prvom rade ide o vonkajšiu telesnú prehliadku, ktorá zahŕňa i odev, vonkajšie viditeľné znaky ako sú jazvy, tetovanie, stav chrupu, či dokonca chýbajúce časti tela, od článkov prstov, po celé končatiny ... Nasleduje vlastná pitva, ktorá už konkrétne určí príčinu smrti i spôsob života zosnulého, za použitia ďalších vyšetrení akými sú toxikologické a histologické.

● **Podme k samotnej pitve, ak by ste mali porovnať vybavenie a spôsoby vykonania pitvy u nás a v susedných štátoch aký by bol váš záver?**

Čo sa týka technického vybavenia, nie je na tom naše pracovisko až tak zle. Samozrejme, že by sa našli rezervy, no budeme skromní. Iste existujú v susedných štátoch pracoviská, ktoré majú špičkovejšie vybavenie, no to čím disponujeme my, najmä v oblasti toxikológie, patrí povedať by som, do vyššej triedy vybavení podobných pracovísk. Iné je to s technikou pitvy. Pred časom platil v zákone paragraf, ktorý definoval, že každý človek, ktorý zomrel mimo územia Slovenska a bol na naše územie privezený, bez ohľadu na to či bol, alebo nebol pitvaný, musel byť pitvaný, respektíve musela sa vykonať repitva našimi lekármi. Vtedy som mal možnosť porovnať spôsoby a postupy, aké praktizujú patológovia a súdni lekári mnohých štátov Európy. Bez toho, aby som uvádzal konkrétne štáty musím priznať, že veľakrát prišlo telo po pitve, ktorá ako keby nebola dotiahnutá do konca, teda boli vyšetrené len niektoré orgánové systémy, kde sa predpokladalo chorobné postihnutie. U nás prebiehajú pitvy komplexnejším spôsobom s prepitvaním všetkých štandardných orgánových systémov.

● **Hovoríte o tom, že zákon definuje kedy je pitva nutná, respektíve, že pred časom musela byť vykonaná vždy. Ako je to s odmietnutím pitvy.**

Človek môže pitvu odmietnuť. Za plného duševného zdravia spíše notárom overený dokument, ktorého záver neumožňuje vykonať pitvu na jeho tele. Tento dokument sa uloží aj na Úrade pre dohľad nad zdravotníckou starostlivosťou a v prípade úmrtia, ak tomu okolnosti nebránia, je možné, aby bolo jeho želaniu učinené zadosť. Nuž, ale nie vždy je možné takýto dokument akceptovať. Ide o prípady, kedy dôjde k násilnej smrti, k úmrtiu napr. pri dopravnej nehode, vražde či samovražde. V prípade takých úmrtí vstupuje do celej mašinérie rozhodovania polícia, ktorá vydá uznesenie o začatí trestného stíhania a priberie znalcov na výkon pitvy. Vtedy sa pitva musí vykonať napriek tomu, že zosnulý, ani jeho rodina si pitvu neželajú. V prípade pitiev bez účasti polície má mechanizmus rozhodovania o tom, kto bude a nebude pitvaný, ošetrovaný už spomínaný Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, ktorého som i ja ako súdny lekár zamestnancom. Úrad má zazmluvnených lekárov, ktorí vykonávajú prehliadky mŕtvych či už v teréne alebo v zdravotníckych zariadeniach. Na ich bedrách leží konečné rozhodnutie, či bude alebo nebude pitva vykonaná.

• V úvode som spomínal, že súdne lekárstvo je i akýmsi konečným sudcom pri posudzovaní či pacientovi bola poskytnutá adekvátna lekárska starostlivosť a nasadená vhodná liečba. Neraz sa sťažujú príbuzní, ktorí obviňujú lekárov z pochybenia. Má počet takýchto sťažností stúpajúci trend? Je vždy za každých okolností dodržaná objektivita, veď predsa len ide o kolegov?

Položili ste hneď dve otázky. Na prvú musím odpovedať trochu obširnejšie. Dnešná doba priniesla zo sebou i otvorenosť a okamžitú informovanosť verejnosti. Pravdou je, že médiá si túto otvorenosť a právo na informácie vykladajú po svojom a tak sa na prvom mieste vyskytujú správy o nešťastiach, tragédiách, nehodách, katastrofách a o sťažnostiach na predčasné úmrtia pacientov. Zvýšený počet sťažností na pochybenia lekárov pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti je vo veľa prípadoch dôsledkom porovnávania práce lekárskeho tímu z televíznych obrazoviek v amerických seriáloch a našej praxe. Iste, nemôžem poprieť i oprávnenosť niektorých sťažností a tam rozhodne nezatajujeme žiadne skutočnosti. To už je odpoveď na Vašu druhú otázku. Žiaden vzťah medzi kolegami nemôže prehlúšiť povinnosť objektívne informovať o zistených skutočnostiach, ktoré mohli viesť k úmrtiu pacienta. Ak by ma takáto myšlienka len na chvíľu napadla, nemal by som v tejto profesii čo hľadať.

• U ktorých príčin smrti ste zaregistrovali vzrastajúci trend? Nedávno sa v tlači objavila správa, že rakovinové ochorenia začali konečne stagnovať, zvyšuje sa percento úmrtí z nejakého iného konkrétneho dôvodu?

Dalo by sa povedať, že neustále stúpa počet ochorení kardiovaskulárneho systému, ktoré napokon vedú k smrti. Príčin je niekoľko, jednou z hlavných je celková zlá životospráva a na ňu nadväzujúca obezita zapríčinená samotným pacientom. Určitú významnú rolu hrajú i vrodené predispozície. Jednoducho povedané, ľudia sa prejedajú, neberú ohľad na vyváženú skladbu stravy a na dostatok pohybu. Je logické, že ak dodám telu energiu vo forme tukov a cukrov, ktorú nedokáže a následne spotrebovať, musí ju niekde uložiť. Srdce a cievy na to doplácajú. K uvedeným príčinám však neoddeliteľne patrí aj stres, ktorý tvorí základ mnohých ďalších ochorení. Na druhej strane sme zaregistrovali určitý pokles násilných úmrtí spôsobených inou osobou pri použití strelnej zbrane tzv. mafiánskych vražd, ktoré sa hojne vyskytovali v 90. rokoch minulého storočia. V súčasnej dobe sa strelná zbraň najviac používa v prípadoch samopoškodenia, ale samozrejme sú aj prípady napadnutia inou osobou, o niečo v menšom meradle ako v minulosti. Hovoríme však iba o situácii v regióne pôsobnosti nášho pracoviska.

• Dostali sme sa ku samovraždám. Siahajú si na život viac ľudia z nižších sociálnych skupín, alebo naopak?

Samovrahovia si siahnu na život spravidla v skratovom konaní. Sú však aj takí, ktorí svoj koniec dlhodobo plánujú a ich akt má byť demonštratívne verejným. V takom či onom prípade ide zväčša o labilných jedincov, ktorí nevedia riešiť svoje vlastné životné situácie. O tom, že samovražda je vyvrcholením psychickej poruchy niet pochyb. Podporuje to i fakt, že takéto prípady sa v priebehu roka vracajú v akýchsi sínusoidách. Vplyv na ich nárast je úmerný ročnému obdobiu, lunárnemu kalendáru, všeobecným sviatkami a taktiež počasiu. Iba nedávno sme mali v jednej oblasti v priebehu jedného týždňa tri samovraždy skokom pod vlak. Súvislosti možno hľadať, no objektívne dôkazy, že tento či onen faktor zapríčinil takéto skratové konanie jednotlivcov predložiť nemožno. Výskyt samovražd nemožno jednoznačne priradiť k tej či onej sociálnej vrstve. Presnejšie by však na túto otázku vedeli odpovedať štatistickí.

• Na začiatku sme hovorili, že súdni lekári, to nie sú len pitvy a pitevne. Je to celý rad prepojených laboratórií, ktoré vyhodnocujú jednotlivé odobrané vzorky. Zostaňme teraz pri zisťovaní príčin smrti. Okrem alkoholu, dajú sa laboratórne zistiť aj iné neznáme látky?

Laboratória, v ktorých sa vzorky vyhodnocujú, vedú presne identifikovať každú látku, ktorá sa nachádza v telesných tekutinách alebo orgánoch. Presné stanovenie je priamo úmerné tomu, v akom stave sa telo nachádza, t. j. aký čas uplynul od úmrtia. Pri výraznej dekompozícii tela je stanovenie akýkoľvek návykových látok výrazne obtiažne. Užívanie drog, podobne ako účinok rôznych jedov, ktoré sa do organizmu dostali sa dá zistiť aj po rokoch. Napríklad je možné stanoviť užívanie návykových látok vo vlasoch. Podmienkou je prítomnosť dlhších vlasov.

Medzitým sa otvorili dvere a službukonajúci personál naznačil pánovi doktorovi, že potrebujú jeho prítomnosť, kdesi v útrobách pracoviska. Chápeme, čas vyhradený pre nás sa naplnil.

Na záver našej prvej návštevy za dverami súdneho lekárskeho pracoviska Vám chceme poďakovať za rozhovor, a tešíme sa spolu s našimi čitateľmi na voľné pokračovanie, ktoré prinesieme v ďalšom vydaní Slovenského Pohrebáku.

- SL -

Príspevok na pohreb

Zdroj: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

je štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva na úhradu výdavkov spojených so zabezpečením pohrebu zomretého. Zmeny zákona č. 238/1998 Z.z. o príspevku na pohreby môže byť najširšie v nasledovných predpisoch

- Nariadenie vlády SR č. 393/2007 Z.z. o zvýšení sumy príspevku na pohreb,
- Nariadenie vlády SR č. 483/2004 Z.z. o zvýšení sumy príspevku na pohreb,
- Zákon č. 601/2003 Z.z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 453/2003 Z.z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

→ Výška príspevku

Výška príspevku na pohreb je od 1. januára 2009 79,670 € (2400 Sk).

Uvedenú sumu môže k 1. septembru kalendárneho roka zvýšiť nariadenie vlády Slovenskej republiky

Podmienky nároku sú:

- zabezpečenie pohrebu oprávnenou osobou,
- trvalý pobyt alebo prechodný pobyt oprávnenej osoby a území Slovenskej republiky,
- trvalý pobyt zomretého v čase smrti na území Slovenskej republiky alebo prechodný pobyt zomretého v čase smrti na území Slovenskej republiky a pochovanie zomretého na území Slovenskej republiky, ak mal v čase smrti prechodný pobyt na území Slovenskej republiky.

→ Oprávnená osoba

Oprávnená osoba na uplatnenie nároku na príspevok na pohreb je

- plnoletá fyzická osoba, ktorá spĺňa podmienky nároku podľa zákona NR SR č. 238/1998 Z. z. o príspevku na pohreb.

→ Uplatnenie nároku

Oprávnená osoba uplatňuje nárok na príspevok na pohreb podaním písomnej žiadosti. Oprávnená osoba si môže uplatniť nárok na príspevok na pohreb na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny príslušnom podľa miesta posledného trvalého pobytu alebo prechodného pobytu zomretého. Žiadosť potvrdzuje pohrebná služba, ktorá poskytla služby spojené so zabezpečením pohrebu, a úrad práce, sociálnych vecí a rodiny podľa miesta úmrtia.

→ Konanie o nároku

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta posledného trvalého pobytu alebo dlhodobého pobytu zomretého vyplatí príspevok na pohreb, ak oprávnená osoba spĺňa podmienky nároku a príspevok a uplatní si nárok na príspevok. Ak oprávnená osoba, ktorá si uplatnila nárok na príspevok nespĺňa podmienky nároku na príspevok, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny vydá rozhodnutie o nevyplatení príspevku na pohreb.

→ Vrátene príspevku

Ak oprávnená osoba svojím konaním spôsobila, že úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta posledného trvalého pobytu alebo dlhodobého pobytu zomretého vyplatil príspevok na pohreb neprávom, je povinná príspevok na pohreb vrátiť.

Nárok na vrátenie príspevku na pohreb vyplateného neprávom zaniká uplynutím jedného roku odo dňa, keď úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta posledného trvalého pobytu alebo dlhodobého pobytu zomretého túto skutočnosť zistil, najneskôr uplynutím troch rokov odo dňa neoprávnenej výplaty príspevku na pohreb.

→ Výplata príspevku

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta posledného trvalého pobytu alebo dlhodobého pobytu zomretého vyplatí príspevok oprávnenej osobe najneskôr do konca mesiaca nasledujúceho po kalendárnom mesiaci, v ktorom podala platiteľovi žiadosť o výplatu príspevku

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta posledného trvalého pobytu alebo dlhodobého pobytu zomretého vyplatí príspevok oprávnenej osobe v hotovosti alebo ho poukáže na žiadosť oprávnenej osoby na jej účet v banke, ktorá má sídlo na území Slovenskej republiky

Nárok na príspevok na pohreb zaniká uplynutím jedného roka odo dňa uplatnenia nároku na príspevok.

Povinnosti žiadateľa

Oprávnená osoba - žiadateľ, ktorá si uplatňuje nárok na príspevok na pohreb je povinná preukázať splnenie podmienok nároku na príspevok a je ho výplatu.

→ Zánik nároku

Nárok na príspevok na pohreb zaniká uplynutím jedného roku od pohrebu zomretého.

VÝROBA POHŘEBNÍCH VOZIDEL

AUTO M+V

www.automv.cz

AUTO M+V s.r.o.
Průmyslová 2088
594 01 Velké Meziříčí

Vojtěch Večeřa
tel.: +420 777 241 002

Petr Mladý
tel.: +420 777 286630

Společnost **AUTO M+V** byla založena v roce 2004,
od té doby se zabývá výhradně výrobou pohřebních vozidel.
Z počátku byly veškeré vozy vyráběny pro velice náročný německý trh,
postupně se firma stabilizovala a rozšířila svojí produkci a aktivity
na Česko - Slovenském trhu, kde se snažíme předat načerpané
zkušenosti ze zahraničí.

Naše vozidla splňují podmínky nového zákona o pohřebnictví č. 131/2010.

Kamenárske zastavenie

Tak schválne, koľko krát za život si kupujeme náhrobný kameň? Určite mi dáte za pravdu, že asi menej krát ako v prípade áut, ktoré používame v bežnom živote. A predsa sa raz budeme musieť (chtiac-nechtiac), zaoberať aj otázkami ako dôstojne uchovať pamiatku na nášho zosnulého a správne vybrať spôsob úpravy a výzdoby miesta jeho posledného odpočinku. Cintoríny sú plné náhrobných kameňov takých či onakých a na prvý pohľad sa zdá, že problematika výberu a postavenia náhrobného pomníka je jednoduchá a že ju zvládneme takpovediac ľavou rukou.

Podme sa teda na to pozrieť bližšie, aby sme aj vám, čitateľom poradili, pomohli, ale hlavne otvorene poukázali na niektoré problémy a úskalía súvisiace so stavbou náhrobného pomníka, krypty alebo urnového miesta.

Pred nežnou revolúciou bolo síce kamenárstvo odsunuté na perifériu remesiel, ale starí majstri sa vždy svoje remeslo snažili robiť podľa svojho najlepšieho svedomia a vedomia. Samozrejme, nedovolil by som si haníť ani dnešných majstrov kamenárov, ale nie je majster ako majster.

Pri vstupe na cintoríny sa nedá prehliadnuť množstvo kamenárskych služieb ponúkajúcich svoje produkty smutným pozostalým. Neraz sa stáva, že Vás doslova ťahajú za rukáv a ponúkajú to najlacnejšie z najlacnejších, niekedy aj modré z neba, len aby Vás presvedčili o tom, že oni sú tí praví a jediní, ktorí splnia vaše sny.

A tak možno po roku ... Vám ostanú len oči pre plač a to doslova nad hrobom a náhrobným kameňom.

Ako teda postupovať?

Rada prvá: Nedajte sa presvedčiť na prvý pokus. Treba si uvedomiť, že pomník nie je lacná záležitosť a nezriadujeme ho na pár rokov, ale chceme, aby našej rodine vydržal desaťročia. Aká je terajšia situácia v ponuke a dopyte čo sa kvality týka?

Vybral som sa na skusy, za starými majstrami, ozajstnými **Kamenármi**, ktorí sa tomuto remeslu vyučili ešte za oných čias a položil som otázku: „ako sa vám darí v týchto časoch“?

„Ťažko“, znela odpoveď a v očiach mali akýsi nepokoj. „V dnešnej dobe je kamenár pomaly už aj hrobár“, pridali druhým dychom.

„Viete čo nepochopíme“? „Prečo sa niektorí ľudia dajú obalamutiť tzv. pseudokamenármi. Oni nám vlastne dehonestujú naše remeslo, ponúkajú tie najlacnejšie materiály hodiace sa len do interiérov a nie na náhrobné kamene.“

Z písacieho stola sa do mojich rúk dostáva reklamný časopis s kvalitnou farebnou propagáciou dovozových náhrobných kameňov z Ázie, Číny. Z mojej strany som okamžite reagoval „Veď sú pekné, čo proti nim máte“?

„Áno sú pekné, ale to je všetko. Treba ich chemickými prostriedkami povrchovo upravovať a ošetrovať. Tieto materiály nie sú odskúšané v našich klimatických podmienkach. Mnohé pod vlivom ostrého slnka a pri nesprávnom ošetrovaní praskajú“ znela odpoveď pričom nezabudli krútiť hlavami.

Rada druhá: Nerobme údržbu vodou a žiadnymi saponátami, nato stačí obyčajná jemná kovová vatička, ktorá tieto nečistoty odstráni a náhrobný kameň zostane pekne lesklý. Skúste sa poradiť s viacerými kamenármi o vašom probléme a až potom sa pustite do údržby.

„Alebo ďalší príklad. Vieme, že naše ženy sú niekedy až príliš čistotné a bez rozmyšľania oblievajú tento kameň, keď je v lete prehriaty slnkom, vodou z vodovodu ktorý má cca 5 °C. Odídu s pocitom dobre vykonanej práce a po dvoch týždňoch zistia, že je kameň popraskaný“ ... „Okamžite sa hľadá príčina väčšinou u kamenára, pričom naozajstným dôvodom prasknutia je prudká a náhla zmena teploty materiálu“.

V tejto súvislosti ma napadla otázka: „Aké vlastne druhy materiálov je vhodné používať v našich podmienkach a ktoré by ste ako majstri svojho remesla nikdy nepoužili k stavbe pomníka, náhrobku“?

K môjmu úžasu sa majstri kamenári jednoznačne zhodli na tom, že **mramor nie je** vhodný materiál na stavbu pomníka. Mramor je interiérový materiál, náchylný nasiaknuť vodou, a v nízkych teplotách (počas zimy), tieto vodné kryštáliky vy-

tlacia so sebou aj pozlátko s ktorým sme pozlátili písmená. Do dvoch, troch rokov sa preto pravidelne vraciame pozlacovať už vytesané texty na náhrobku. Neveriacky pozerám na kúsok mramoru, ktorý mi dali do ruky pričom som nechtiac konečne navodil úsmev na ich tvárach.

„Žula, švédka žula to je to čo vydrží tridsať - štyridsať rokov a nemáte s ňou žiadny problém. Naš trh ponúka odskúšané materiály ako už spomínaná švédka žula, Inpala, alebo Šluknovský syenyť“.

Rada tretia: Treba si uvedomiť že na cintorín sa hodia v prvom rade tvrdé materiály žulovitého charakteru. Interiérové materiály ako **mramory, sadrovce** alebo **travertíny**, to sa naozaj nedá v našich klimatických podmienkach použiť na náhrobky.

To čo je pre Vaše oči pekné nemusí byť aj účelové. Nechajte si poradiť od viacerých kamenárov a až potom sa rozhodnite.

Nedalo mi trocha zablúdiť do histórie a to do čias Faraónov v súvislosti s vytesaným textom do kameňa. Pri nedávnej prechádzke cintorínom som si totiž všimol niektoré náhrobné pomníky s mosadznými písmenkami. Na prvý pohľad je to dizajnovovo veľmi pekné no na vedľajšom hrobe už písmenká chýbali, žeby vandalizmus?

„Aj to je možné“, dodávajú majstri kamenári.

„Máte pravdu vytesané písmo je číslo jedna, od čias Faraónov sa nič lepšie nevymyslelo! Nuž a tieto moderné písmenká treba vedieť aj dôkladne namontovať. Pri tejto montáži treba totiž navrtávať malé dierky do kameňa a lepiť písmenká, pričom sa samozrejme nevyhne úskaliam počasia. Voda a mráz jednoducho môže spraviť svoje a je po paráde. Zväčša ide o veci dovozové, z krajín kde nie sú také klimatické podmienky ako v našom zemepisnom pásme. Taliansko a Španielsko odkiaľ sa tieto materiály dovážajú sú v úplne inom prostredí, tak tam sa naozaj tento materiál dá použiť a vydrží dlhé roky“.

„Žiaľ i vandalizmus je častou príčinou miznutia týchto mosadzných vecičiek spolu s mosadznými lampičkami či kahančekmi, ktoré sa potom nahrádzajú klasickými materiálmi“.

Pomaly dopíjame kávu a mne hlavou ešte lieta množstvo otázok, ale veta o vandalizme mi nedá ďalej pokračovať. Chápu ma, veď ide neraz o umelecké diela ich rúk. „Je to jav ktorý priniesla doba“, hovorí smutne majster a dodáva: „poviem vám kuriozitu spred pár rokov, bol to vrchol umeleckého podvodu tzv. pseudokamenárov!“

Obchod medzi hrobmi.

„Preto, že my Slováci sme ľudia dôverčiví a pri ponuke, ktorá naoako vyzerá lákavo ide opatrnosť stranou, vznikol **biznis priamo na cintoríne**. Dobre vyzerajúci pán, prechádzajúci sa medzi pomníkmi so zošitom v ruke oslovil babičku, ktorá smútila nad čerstvým hrobom svojho manžela s ponukou, či si nedá urobiť

pomník. Slovo dalo slovo a pomaly sa obchod uzatváral priamo nad hrobom. Čo do dnešného dňa je nepochopiteľné, že babička priniesla na druhý deň peniaze na pomník priamo na cintorín! **Podnikateľ „kamenár“** sa pustil do diela a do týždňa bol pomník naozaj hotový“.

„Čo by sa babičke ani v najhorších snoch neprisnilo, sa stalo skutočnosťou! Kompletný pomník bol totiž ukradnutý z iného cintorína a jednoducho znova poskladaný, pričom samozrejme nezabudli vymeniť epitafnú dosku s menami! Polícia doličným predmet zhabala a uložila do depozitu, pokiaľ sa prípad nevyrieši. Pri otázke aká to vlastne bola firma, babička nevedela ani odpovedať lebo **biznis** robila na cintoríne. Nemá ani pomník, ani peniaze, ostali jej len oči pre plač!“

Rada štvrtá: Pokiaľ neviete zistiť, kde má kamenár sídlo (a to trvalé), väčšinou sa jedná o iluzionistov a podvodníkov, narábajte so svojimi finančnými prostriedkami veľmi opatrne.

Nuž po tomto príbehu neveriacky krútim hlavou, ale naozaj je to tak. Pomaly končíme náš debatačný krúžok, čas pokročil. Dohodli sme sa, že v našich rozhovoroch budeme pokračovať aj v budúcnosti. Ak by ste mali aj vy svoje skúsenosti, zážitky či otázky, neváhajte ich nám prostredníctvom elektronickej pošty alebo i písomne zaslať na adresu redakcie. Na **všetky** Vaše otázky a postrehy sa pokúsime korektne odpovedať v najbližšom čísle.

Ladislav Stríž

Dom smútku, alebo obradná sieň je to posledné miesto k rozlúčke so zosnulým.

Starosta Jozef Szalay

História obce Tomášov sa začala písomne spomínať už pred 760 rokmi. Dnes má vyše dvoch tisíc obyvateľov, jej poloha ju predurčuje byť i turistickým miestom vďaka Malému Dunaju, ktorý obec priam pretína a po jeho hladine, sťa vodnej diaľnici cez Žitný ostrov, prechádza každoročne množstvo príležitostných vodákov. Tu a tam sa zastavia v miestnych zariadeniach, prejdú obcou, popytujú sa na históriu i súčasnosť. A veru, obec má čo ponúknuť ako z histórie, tak aj zo súčasnosti. Môžete navštíviť objekty, ktoré z hľadiska pamiatkárkov patria medzi nenahraditeľné. Okrem barokového kaštiela s rozsiahlym anglickým parkom postaveného rodinou Jeszenákovou v časti Majorhász, stojí za povšimnutie valcový mlyn Strasserovcov či i neogotická kaplnka sv. Kríža.

Práve ona donedávna slúžila ako miesto poslednej rozlúčky so zosnulými. Svojou kapacitou i vybavením však už nestačila nárokom obyvateľov obce. Toto si veľmi dobre uvedomil i súčasný starosta Jozef Szalay a plne sa zasadil za vybudovanie nového stánku, dôstojného miesta pre rozlúčky so zosnulými.

Na začiatku stál pred neľahkou úlohou. Nuž, ale nebol by to starosta, keby sa vzdal cieľa. Oslovil projektantov, obecné zastupiteľstvo i nadriadené úrady. Onedlho sa začal na papieri rodiť plán, neskôr vynárať obraz budúcej stavby. Pravda, postaviť nový komplex nie je len tak. Zvlášť, ak sa jedná o tak citlivú oblasť, objekt, spojený s odchodom našich blízkych na večnosť. Stavba musí nielen splňať nároky na dôstojnosť, ale byť i plne funkčná v takých dôležitých maličkostiach ako je bezbariérový prístup, vykurovanie, či základná potreba sociálnych zariadení.

Okrem toho, musí zapadnúť do prostredia, čo si bude vyžadovať i úpravu okolia. Vďaka spolupráci projektanta Ing. arch. Petra Zibrina, statika Ing. Jánosa Kálaya a starostu Tomášova, začalo dielo nadobúdať svoje obrisy.

Priestrannosť a dostatočný komfort pre jej užívateľov mu dáva vysokú známku hodnotenia. Stavba prirodzene splynula s okolím, a tak sa zdá, ako by tu bola od nepamäti. Iba moderný štýl a novota dávajú tušiť, že ide o nedávno zrealizovaný plán. Miesto posledného rozlúčenia vysvätila katolícka cirkev, obrad celebraval dekan Ján Zsidó, farár miestnej farnosti.

Tomášov tak dostal do užívania ďalší objekt, ktorý skvalitňuje život miestnych obyvateľov na poli všedných potrieb. Obci s nedostatočným zabezpečením týchto služieb je na Slovensku stále viac ako dosť. Nech im je tvorivá aktivita tomášovského starostu príkladom.

HEKO – SDS

Drevársko obchodná spoločnosť so sídlom v Oravskej Polhore

● **Vyrábať rakvy rozhodne nie je bežnou činnosťou firmy, ktorá je zadefinovaná pod hlavičkou drevovýroba. Ako ste dospeli k rozhodnutiu vyrábať práve tento artikel?**

Začínali sme v oblasti stavebníctva, výstavba a prestavba rodinných domov. Chceli sme si sami vyrábať i všetky komponenty z dreva, ktoré sa pri stavbách používajú a tak logickým dôsledkom bolo založenie stolárskej dielne. Neskôr, keď nastal útlm v tejto oblasti, sme pre ňu hľadali výrobný program s nemeňacim sa produktom. Ako to iste všetci poznáte, najlepšie nápady prichádzajú spontánne a nečakane. Na jednom pohrebe, ktorého som sa zúčastnil, ma zaujala rakva, jej spracovanie, čalúnenie i ozdoby. Nápad bol na svete. Od neho k realizácii bolo potrebné urobiť ešte veľa krôčikov a vyšliapať ne jeden schod. Rozhodol som sa ísť touto cestou a nepustiť vytýčený cieľ zo zreteľa. Dnes, ako máte možnosť vidieť, naša produkcia rastie. Domnievam sa, že na príčine je kombinácia dvoch faktorov - pomer ceny a kvality. Prvú sa snažíme udržať na čo najnižšej úrovni a naopak kvalitu v tej najvyššej. Výsledkom je prosperita firmy.

Z prachu si povstal a v prach sa obrátiš. Hádam aj preto sa od nepamäti zosnulí ukladajú do zeme. Takto sa lúčime s našimi blízkymi po celom svete, pravda sú výnimky zväčša založené na tradícii, keď sa používa iný spôsob nakladania s ľudskými pozostatkami. Kam až história siaha, môžeme nájsť dôkazy o tom, že boli používané rôzne schránky, od najjednoduchších drevených až po bohato zdobené sarkofágy, či truhly z drahých kovov. Najrozšírenejším materiálom z ktorého boli a sú schránky posledného odpočinku vyrábané však ostalo drevo. Navštívili sme preto jedného z výrobcov rakiev na Slovensku a položili mu zopár otázok.

● **Podnikáte v regióne, kde je vysoká miera nezamestnanosti. Koľko ľudí zamestnáva vaša výroba?**

Priamo na výrobe rakiev sa podieľa 16 zamestnancov, z toho je šesť žien. Zvlášť pre nich je pracovná príležitosť v mieste bydliska významným prínosom. Ako iste viete, veľa chlapov z nášho regiónu migruje za prácou po Slovensku a zahraničí, ženy však zväčša ostávajú doma. Takto nemusia poberať slabé sociálne dávky, ale sami plnia rodinný rozpočet.

● **Podme k vlastnej technológii. Odkiaľ pochádza drevo na výrobu a aký postup predchádza finálnym úpravám?**

Drevo nakupujeme na Slovensku v neďalekej píle. Surové dosky musia prejsť procesom sušenia, aby drevo nepracovalo, po nane-

sení náterov nevystupovala živica na povrch a nezhodnocovala tak konečnú povrchovú úpravu. Preto je potrebné drevo sušiť až na desať percent vlhkosti, len potom môže pokračovať k ďalšiemu spracovaniu, kde sa už reže na príslušné diely rôznych veľkostí, podľa toho aké rozmery má mať konečná rakva.

Jednotlivé diely sa ďalej opracovávajú, spomeniem hádam hobľovanie, drážkovanie, lisovanie vzorov ... Pred konečnou povrchovou úpravou, farby, vysoko lesklý lak, ozdoby, čalúnenie, sa každý jednotlivý kus obrusuje a leští, aby vynikla štruktúra dreva na finálnom výrobku.

● Aké a koľko druhov rakiev vyrábate?

Vyrábame tri druhy, skôr skupiny rakiev. Sociálne, štandardné a nadštandardné. Rakva vyrobená v ktorejkoľvek z týchto skupín má nespočetné množstvo variácií v závislosti od použitých ozdôb, farieb, madiel, okrasných líšt a čalúnenia. Nemožno preto hovoriť o počte variácií ako o konečnom a nemennom čísle. Dalo by sa uvažovať o počte štýlov, podľa toho, pre koho je výrobok určený. Mám na mysli vek zosnulého a príslušný región, ktorý je charakteristický svojimi požiadavkami. Konkrétne detaily si ale ponechám ako firemné tajomstvo.

● Máte v pláne vyrábať inovované rakvy za použitia iných ako klasických farieb? Máme na mysli niečo podobné čo sme mali možnosť vidieť v Bologni na medzinárodnej výstave, kde sa fantázii skutočne medze nekladli a rakvy tam boli i v živých farbách s rôznymi motívmi.

Nebránime sa žiadnej inovácii. Už dnes používame i metalizované farby, pravda zatiaľ v klasických odtieňoch, tmavá čierna, bordová. Slovensko je v tomto smere dosť konzervatívnou krajinou, a rado sa drží overených a zaužívaných zvyklostí. Najväčší dopyt je od bielych rakiev po čierne, v závislosti od veku v ktorom nebožtík odišiel. V prípade záujmu, či konkrétnej požiadavky sme schopní pružne reagovať a uspokojiť i takých zákazníkov, ktorí by požadovali nevšednú úpravu nadštandardných rakiev.

● Ste schopní vyrobiť aj nadrozmerne rakvy?

Áno, nielen že sme schopní ich vyrobiť, ale takéto rakvy aj vyrábame. Z času na čas príde požiadavka na skutočne veľkú rakvu a keďže s tým rátame, máme ich vždy na sklade. Tieto rakvy, ktoré majú v priestore ramien až 120 cm sú prispôbobe aj na predpokladanú váhu zosnulého. Nestalo sa, aby počas pätnástich rokov, čo sa tejto výrobe venujeme, prišlo k jedinej reklamácii, či by už išlo o normálnu rakvu alebo nadrozmernú.

● Pri práci s drevom prirodzene vzniká odpad, ako nahladáte s ním.

V podstate pri našej výrobe neexistuje odpad. V celej prevádzke máme v činnosti centrálnu odsávaciu zariadenie, ktoré si poradí aj s dreveným prachom, ktorý vzniká pri brúsení. Väčšie kusy skončia v drvičke, následne sú spolu s odsávanými pilinami zmiešané v sile, napokon sa zlisujú do drevených briekiet, z ktorých časť sami spotrebujeme na vykurovanie sušiarne a prevádzky, časť odpredáme.

● Hospodárska kríza sa na Slovensku dotkla takmer každej firmy, pocítili ste aj vy jej dopad?

Priamy dopad naša firma nepocítila. Mortalita na Slovensku so svojou stúpajúcou tendenciou je dôvodom prečo dopyt po týchto výrobkoch neklesol. Dokonca sa to neodrzakadlilo ani na výbere jednotlivých skupín rakiev, nezvyšil sa dopyt po lacnejších sociálnych rakvách na úkor štandardných či nadštandardných. Jediné čo sme museli udržať boli ceny výrobkov, napriek tomu, že sa zvýšili náklady na materiál a výrobu. Iba takto nepriamo sa nás kríza dotkla.

● Podľa prognostikov a analytikov kríza pomaly končí. Aké máte plány do budúcnosti?

Naša firma neustále pozorne sleduje trh, ako na Slovensku, tak aj v okolitých krajinách. Chceme využiť a zachytiť každý nový trend, ktorý sa v tejto oblasti objaví, zároveň sme flexibilne pripravení zvýšiť našu produkciu na základe dopytu. Veríme, že s takýmto prístupom budeme vždy vyhľadávaným výrobcom, ktorého snahou je poskytnúť pozostalým v ich ťažkých chvíľach kvalitu vo výrobkoch, ktoré dôstojne a plnohodnotne splnia svoju funkciu pri poslednej ceste ich blízkych.

www.he-doss.sk

Autor článku: -SL-
Foto: -OP-

Virtuálne cintoríny už nie sú hudbou budúcnosti

Kedysi nepredstaviteľné, ale dnes už bežná realita. Dokážete navštíviť hrob blízkeho zosnulého bez toho, aby ste museli vytiahnuť päty z domu. A nielen to, môžete mu zapáliť symbolickú sviečku či nechať odkaz. Takto zjednodušene možno charakterizovať portál www.cintoriny.sk.

Podpísala sa pod neho spoločnosť TOPSET, ktorá sa od roku 1990 sústreďuje na vývoj a implementáciu softvéru pre samosprávu a jej organizácie. Ako jeden z prvých projektov vyvinula Geografický informačný systém Cintorín s digitálnou mapou. A bol to zásah do čierneho, pretože išlo o jeden z prvých programov pre samosprávu, ktorý umožňoval plnohodnotnú prácu s digitálnou mapou. Spoločnosť ponúkala k programu aj geodetické zameranie cintorínov a vytvorenie digitálnej mapy. Sem možno datovať aj vznik portálu, ktorý od jeho vzniku na jeseň 2008 navštívilo 300-tisíc používateľov. Viac už prezradí riaditeľ spoločnosti Ing. Ján Vlček.

❖ Čo vás podnietilo vytvoriť internetovú stránku s virtuálnymi cintorínmi?

Bola v tom trochu aj osobná skúsenosť. Moji rodičia hľadali príbuzných na cintoríne v Piešťanoch a ani po troch hodinách ich nenašli. A niekde tu vznikol nápad zostaviť portál www.cintoriny.sk, ktorý sme vyvinuli už v roku 1999 a vtedy sme ním zrejme predbehli dobu. Medzi našimi zákazníkmi nebol taký záujem, aby sa zverejňovali cintoríny na internete. Až s príchodom DSL pripojenia a jeho širšieho zavedenia umožnil naplno uskutočniť náš zámer, preto sme portál od základov prepracovali a uviedli ho do prevádzky 30. októbra 2008 pri príležitosti dňa Pamiatky zosnulých. Skrátka, chceli sme, aby sprostredkoval návštevníkom informácie o cintorínoch a hroboch a uľahčil vyhľadávanie hrobov či zomrelých.

❖ Ak teda hľadám zosnulého“ virtuálnym spôsobom“, čo všetko treba zadať do vyhľadávača a ako je to s ochranou osobných údajov?

Stačí napísať meno zomrelého a systém vyhodí všetkých ľudí s týmto menom a názvami cintorínov, na ktorých sú pochovaní. Dá sa použiť aj dátum narodenia či úmrtia. Prípadne v systéme sa môžu navoliť aj presnejšie kritériá ako číslo hrobu. Citlivé dáta ako rodné čísla či adresy na portál neumiestňujeme.

❖ Jeho súčasťou sú digitálne interaktívne mapy, vďaka ktorým nemusíte byť fyzicky priamo na cintoríne, ale pohodlne získate informáciu o hrobe či zosnulom za svojím počítačom.

Áno, na digitálnej mape sa vám zobrazia fotografie náhrobkov, a tak vám stačí si vyfukovať meno zomrelého. Funkcia 2D virtuálnej prehliadky umožní jednoduchým pohybom myši po mape zobrazovať fotografie náhrobkov s menami a dátumami narodenia a úmrtia zosnulých. Náš portál ich eviduje približne 410-tisíc a cca 250-tisíc hrobov. Pre každý hrob sme prepočítali a zverejnili jeho zemepisné súradnice. Keďže naša spoločnosť vytvorila GPS Kataster navigátor, modifikovali sme ho aj na cintoríny a vďaka číslam hrobov vás dokáže prístroj navigovať tam, kam potrebujete. Prípadne na lokalizáciu a navigáciu môžete použiť vlastné navigačné zariadenie v mobile či v aute.

❖ Človek pri návšteve vášho webu nadobudne dojem, že sa ho pokúšate priblížiť skutočnému cintorínu aj vkusnými detailmi, ako napr. virtuálnymi kyticami či zapálením sviečky na digitálnej mape.

V realizačnom tíme sme mali na to najskôr rozporuplné názory a zvažovali sme etickú stránku i reakcie verejnosti. Položenie virtuálnej kytice, zapálenie virtuálnej sviečky či odkaz zosnulému s dátumom, prípadne menom, prijala verejnosť s porozumením a nadšením. Napr. hneď v prvom liste zo zahraničia nám návštevníčka portálu poďakovala, že mohla symbolicky zapáliť sviečku na hrobe otca, pretože jej pracovné príležitosti neumožnili pricestovať. Za dva roky sa číslo takto položených kytíc či zapálených sviečok blíži k 70 000.

mom, prípadne menom, prijala verejnosť s porozumením a nadšením. Napr. hneď v prvom liste zo zahraničia nám návštevníčka portálu poďakovala, že mohla symbolicky zapáliť sviečku na hrobe otca, pretože jej pracovné príležitosti neumožnili pricestovať. Za dva roky sa číslo takto položených kytíc či zapálených sviečok blíži k 70 000.

❖ V sekcii Overenie platieb si môže návštevník dokonca prezrieť, ako stojí s platbami za prenájmom miesta na hrob.

Je to tak, platby sú častým problémom, platia sa neraz na mnoho rokov dopredu a ľudia o nich stratia prehľad. Preto sme umožnili možnosť overiť si, či je za hrob zaplatený poplatok a dokedy je zaplatený. Zatiaľ sme však službu sprístupnili len pre niekoľko slovenských miest. Ako prvé využili túto službu bratislavské cintoríny.

❖ Ako zapracúvate cintoríny do vášho systému a ako často dochádza k aktualizovaniu údajov?

Vzniká to na základe objednávky mesta alebo obce, ktorá nás požiada o pasportizáciu cintorína. Digitálne zameriame všetky hroby laserovým dialkometerom, aby sme vytvorili mapu. Každý hrob očísľujeme, z fotografií urobíme databázu a do programu prepíšeme zosnulých so všetkými údajmi. Potom to umiestnime na portál. Aktualizuje sa podľa želania či potrieb zákazníkov. Ponúkame napr. moduly, vďaka ktorým si môžu sami zakresliť hrob a vložiť fotografie. Ponúkame aj školenia, pri ktorých náš technik nainštaluje adekvátny program a zákazníkov aj zaškolí. Nieкто potom aktualizuje raz denne alebo raz za čas.

Sortiment pre pohrebné služby DEWI SLOVAKIA

Firma Dewi Slovakia bola založená za účelom distribúcie kvalitných výrobkov, ktoré sa úspešne osvedčili v krajinách EU, zaoberáme sa predajom príslušenstva pre pohrebné služby. Naša firma ponúka ojedinelý sortiment produktov na našom trhu. Jedná sa o výrobky, ktoré sú potrebné ku každodennej práci v pohrebnej službe. V našej ponuke môžete nájsť širokú škálu praktických doplnkov k úpravám zosnulých, ale aj manipulačné vozíky, nosidlá, dezinfekciu, smútočné CD k rozlúčkam, vybavení. Myslíme si, že tovar ktorý ponúkame je prínosom pre našich zákazníkov. Veríme, že si každý zákazník nájde to svoje, čo mu uľahčí neraz komplikovanú a ťažkú prácu, akou práca v pohrebnej službe iste je.

Kozmetika

Donedávna sa používali kozmetické výrobky rôzneho druhu a kvality pri úpravách zosnulých, no tieto produkty neboli vyrobené k tomuto špeciálnemu účelu. Existujú však prípravky určené na úpravu, ktoré svojou kvalitou prevyšujú ostatné bežné výrobky. Boli vyrobené výhradne pre potreby pohrebných služieb tak, aby sa pri úpravách už nikdy viac nestalo, že by sa upravované časti tela zosnulého nedali dokonale a kvalitne upraviť. Naše kozmetické prípravky, ktoré ponúkame sú špeciálne prispôbené k líčeniu, rekonštrukcii a úprave zosnulého.

Hygiena

Dôležitou súčasťou pohrebnej služby a práce v nej, je hygiena. Preto naša firma ponúka vo svojom sortimente dezinfekčné prípravky. Tie, ktoré dodávame sú určené na dezinfekciu chladiacich zariadení, pohrebných vozidiel a zároveň k zabezpečeniu hygieny pre pracovníkov pohrebných služieb.

K úprave

Úžitkový materiál, ktorý ponúkame slúži ako pomocník pri úprave a manipulácii so zosnulými. Tento materiál výrazne pomáha a uľahčuje prácu pracovníkov pohrebných služieb. S výrobkami ako sú napríklad podbradníky na zatvorenie úst, dôstojne a s ľahkosťou upravíte tvár zosnulému.

Manipulácia

V našom sortimente sa nachádza aj manipulačná technika ako sú vozíky a nosidlá. Tieto výrobky každý z Vás dobre pozná. Uľahčujú prácu pri manipulácii s telom ako aj s truhlou. Naše manipulačné vozíky sú odskúšané v praxi a sú to vozíky, ktoré svojou dĺžkou neobmedzujú nakladač priestor v pohrebnom vozidle. Nosidlá, ktoré ponúkame sú svojim výzorom dôstojné na presun zosnulých a zároveň sú praktické pri manipulácii.

Doplňkový sortiment

Ponúkame Vám urny rôznych materiálov ako sú kovové, drevené, z nehrdzavejúcej ocele, keramické urny a taktiež aj pamiatkové urničky. Naša ponuka Vám dáva možnosť vybrať si zo širokej škály týchto výrobkov.

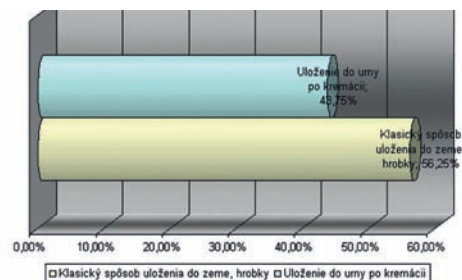

Všetky spomínané produkty nájdete na našej webovej stránke

www.dewi.sk

DEWI SLOVAKIA

Vyhodnotenie ankety za mesiac január Aký spôsob uloženia pozostatkov preferujete?

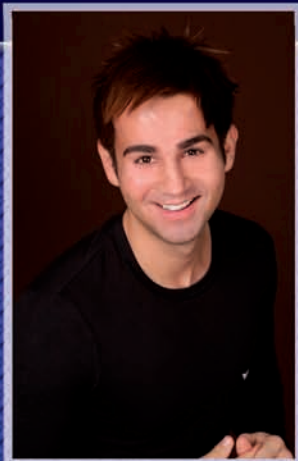

Ponúkali sa dve odpovede:

1. Klasický spôsob uloženia do zeme, hrobky
2. Uloženie do urny po kremácii

Naša krajina zemepisne patrí do tej časti sveta, kde kresťanstvo je hlavným náboženstvom. Nech by sme sa chceli akokoľvek vyhnúť tejto oblasti našej kultúry, v spojitosti s odchodom našich blízkych to nieje možné. Zvyky a zvyklosti, to všetko má pôvod v minulosti a v tom, čo bolo hybnou silou storočia pred nami. A i výsledky dnešnej štatistiky to potvrdzujú.

Na anketové otázky odpovedalo 128 návštevníkov portálu Slovenský Pohrebák. Ako vidieť, percentuálne by preferovalo uloženie pozostatkov do zeme 56,25 % hlasujúcich oproti 43,75 %, preferujúcich kremáciu. V číslach to predstavuje 72 hlasujúcich za uloženie do zeme a 49 za rozlúčku kremáčnym spôsobom. Žiaľ, naša štatistika nemôže zahrnúť všetky dôležité faktory, ktoré by boli potrebné k presnejšej analýze. Nemôžeme teda tvrdiť či viac hlasujúcich bolo z toho či onoho regiónu, ani uviesť vekový priemer či porovnať koľko z hlasujúcich bolo veriacich a koľko nie. Ničmenej, môžeme konštatovať, že Slovensko podľa našej minianketky, takmer rovnako preferuje uloženie do zeme ako i kremáciu.

Pamiatky zo záhrobia

Artefakt po milovaných zosnulých môžete nosiť ako prívesok, alebo uložiť do poličky ako peknú dekoráciu.

Na najbližších, ktorých sme milovali nechceme nikdy zabudnúť. Platíme za kamenné pomníky, roky dopredu kupujeme drahé hrobové miesta, aby rodina ležala pokope vedľa seba. Potom chodíme na hroby upratovať, zapalovať sviečky a spomínať. Alebo uprednostníme kremáciu. A tu sa už ponúka aj iná možnosť ako naložiť s pozostatkami milovaných zosnulých. Dať si z popola mŕtveho vyrobiť na pamiatku dekoráciu, svietnik či šperk. **Tomáš Stríž** z firmy **TOPA** ako jediný na Slovensku ponúka tuto kontroverznú možnosť. Je výhradným dodávateľom pre Slovenskú republiku.

• Ako ste sa dostali k takejto práci?

Hrobár, Hunter, Slayer, pochovávač, také prezývky som denne počúval od spolužiakov na základnej i strednej škole. Moji rodičia vlastnia pohrebnú službu a vtedy som sa veľmi hanbil za ich profesiu. Neskôr som však pochopil, že je to práca ako každá iná. Rodičia ma raz poprosili, aby som zaskočil za jedného zo zamestnancov, ktorý ochorel, a tak sa to všetko začalo. Chodieval som pre nebožtíkov a robil tak prácu, ktorá k tomuto povolaniu patrí až do dvadsiateho roku môjho života. Jedného dňa zavolať pán, ktorý sa venuje v Českej republike výrobe smútočných predmetov, ktorých súčasťou je i popol zosnulých. Spýtal sa ma či by som sa tomu nechcel venovať na Slovensku, povedal som si, prečo nie. Založil som spoločnosť **TOPA** a od tej doby podnikám na tomto poli. Starám sa o zákazníkov, ktorý túžia po predmetoch, ktoré by im blízkeho človeka pripomínali i po smrti. Viete, keď žijete celý život s človekom, nechcete, aby úplne zmizol z vašej prítomnosti. Ľudia tak majú urnu s popolom doma aj niekoľko rokov, kým ju pochovajú, dokonca sa pozostalí často hádajú, u koho urna zostane. Keď sa z popola vyrobí prívesok, alebo iné pamätné predmety, tak je problém vyriešený.

• Nemôže sa stať že by sa tieto nádherne predmety pomiešali s iným popolom?

Určite nie, každý jeden výrobok ma na spodku vyrytý kód, ktorý zaručuje pravosť popola, identitu a ku každému kusu je vystavený certifikát pravosti o použití príslušného popola.

• Čo všetko ešte ponúka Vaša firma?

Pre tých čo uprednostňujú kostrový hrob sme vymysleli tak tiež niečo. Jedná sa o zatavenie vlasov do krištálu s vygravírovanou fotkou a s ľubovoľným textom. Ponúkame taktiež zlaté prívesky, ktoré majú uzatvárací mechanizmus a do vnútra sa dá vložiť popol alebo vlasy.

• Slovensko je dosť konzervatívna krajina, majú o to ľudia záujem?

Samozrejme, naša klientela sa stále rozširuje. Myslím si však, že tieto výrobky majú pred sebou budúcnosť.

• Ako berú teraz vašu prácu priatelia?

Berú ju úplne normálne, je to pre nich práca ako každá iná. Sú to rozumní a dospelí ľudia, nemajú dôvod považovať túto moju aktivitu za divnú. Som celkom obyčajný chalan, ktorý žije dva svety, ten prvý je moja práca, ktorej sa snažím venovať na plno a ten druhý svet sú moji priatelia, ktorým sa snažím vždy dať len to najlepšie z mojich oboch svetov.

• Dali by ste si aj vy spraviť takýto predmet na pamiatku po vašich blízkych?

Ide tu o ten pocit že Váš milovaný je stále pri Vás. Verím, podobne ako väčšina ostatných detí svojich rodičov, že k tejto situácii ešte dlho nepríde. Som však realista, priznávam, že táto otázka ma už napadla. Odpoveď na ňu je jednoznačne kladná. Takýto spôsob uchovania pamiatky je nielen módnym trendom, no veľmi praktickým rozhodnutím.

• Aký je výrobný proces pamätných predmetov?

Celý výrobný proces je utajený, no približný postup sa podobá výrobe sklenenej sochy. Vrství sa. Na sklársku píšťaľu sa naberie sklovina, rozdrvené farebné sklo a trochu popola. Rôznymi technikami sa potom vyrába vnútorný dizajn, pridá sa ďalšia vrstva skloviny. Popol po priložení ďalšej vrstvy skla uvoľňuje plyn z organických zvyškov v popole, čo vytvára miniatúrne bublinky. Potom sa výrobok musí niekoľko hodín chladiť a podľa potreby brúsiť a pieskovať. Z jednej malej vzorky sa dá vyrobiť asi 10ks.

• Akú máte víziu do budúcnosti práve s týmto vašim sortimentom?

Ako som už spomenul, verím, že tento spôsob uchovávaní pamiatok po zosnulých má budúcnosť. Klasické hrobové miesta sú často kilometre vzdialené, rodiny sa sťahujú a neraz sú jej príslušníci od seba vzdialení stovky kilometrov. Ak chcú mať spomienkový artefakt stále vo svojej blízkosti, zaliaty popol, vlasy či celá urna ako dekoratívny prvok bytu je ideálnym riešením. Verím, že v budúcnosti sa podarí preniesť na Slovensko i časť výroby, ktorá je zatiaľ len v Českej republike. Všetko závisí od záujmu verejnosti, tak ako v každom biznise, produkcia a rast sa priamou úmerou odvíja od dopytu.

Ďakujem za rozhovor a prajem veľa úspechov a spokojných klientov.

-OP-

• Café

• 103

• 507 Melír

Predaj vysoko-kvalitných truhiel Sales of High-Quality Coffins

Karsol Slovakia
Hradná 3, 945 01 Komárno
Tel.: 035 7610704, mob.: 0905 314 801
karsolslovakia@gmail.com
www.karsol.sk